

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΙΑ

ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ

ΩΡΩΝΕ, πόνε, ὠρῶνε με νύχια σιδερένια
τὸ στήθος μου καὶ ἀνοίγε βαθειὰ βαθειὰ πληγὴ.
Ὁρῶνε, πόνε! ἡ καρδιά κι' ἂν εἶνε χωματένια,
μὰ εἶνε ἀκατάστρεφτη καὶ καρπερὴ σὰν γῆ!

Ὅσο τὸ ἀλέτρι σου βαθειὰ, βαθύτερα πηγαίνει,
τόσο κι' ἀπὸ τὰ σπλάγχνα μου, τὰ μαύρα, φλογερά
νοιώθω νὰ βγαίνει δύναμις κρυφὴ κ' εὐλογημένη
καὶ νὰ με πέρνη ἀπὸ τῆ γῆ σὲ πύρινα φτερά.

Ἐμπρὸς μου τότε ἀνοίγονται ἀγνώστου κόσμου πλάτη
τοῦ πόνου ἢ ἀτέλειωτη καὶ στοιχειωμένη γῆ.
Ἐκεῖ ὁ νοῦς ἐλεύθερος, ὀλόφωτο τὸ μάτι
σὲ νέας λούεται ζωῆς τῆ μυστικῆς πηγῆς.

Γιατὶ ἀλήθεια ἐλεύθερος ἐκεῖνος εἶνε μόνο,
ποῦ νειώθει μὲς στὰ σπλάγχνα του τοῦ πόνου τῆ φωτιά,
ποῦ δὲν ἐλπίζει τίποτε, ποῦ δὲν φοβᾶται πόνο,
καὶ ποῦ δὲν ἔχει τίποτε στῆ γῆ νὰ χάσῃ πιά.

Στῆ μυστικῆ τοῦ πόνου γῆ ἔκει 'νε κ' ἡ ἀλήθεια.
Γιὰ αὐτὸ κι' ὅσα μᾶς μάγευαν στὸν κόσμο μιὰ φορά,
τὰ βλέπομε σὰν ψεύτικα, ὠραία παραμύθια,
κι' ὡσὰν καπνὸ καὶ ὄνειρο τοῦ κόσμου τῆ χαρά,

Στὸν πόνο πρωτονοιώθωμε καὶ τὴν ἀθανασία.
Ἄν ἓνας χρόνος τῆς χαρᾶς σὰν μιὰ στιγμὴ πετᾶ,
τοῦ πόνου τοῦ ἀληθινοῦ στιγμὴ μονάχα μιὰ
αἰωνιότης φαίνεται στὸν νοῦ μας ἔμπροστά.

Ὁρῶνε, πόνε! ἡ ψυχὴ πετᾶει καθαρισμένη,
μὲς ἀπὸ τὸ καμίνι σου, σὰν φῶς στὸν οὐρανό.
Ἔτσι κ' ἡ φλόγα γύνεται καὶ λάμπει κι' ἐνεβαίνει
μὲς ἀπὸ τὸ κῆμα τοῦ καπνοῦ τὸ μαύρο, σκοτεινὸ!

ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ ΠΡΟΒΕΛΕΓΙΟΣ

Η ΚΟΥΛΟΥΡΑ

ΔΙΗΓΗΜΑ ΣΥΝΤΟΥΓΕΝΝΑΤΙΚΟ

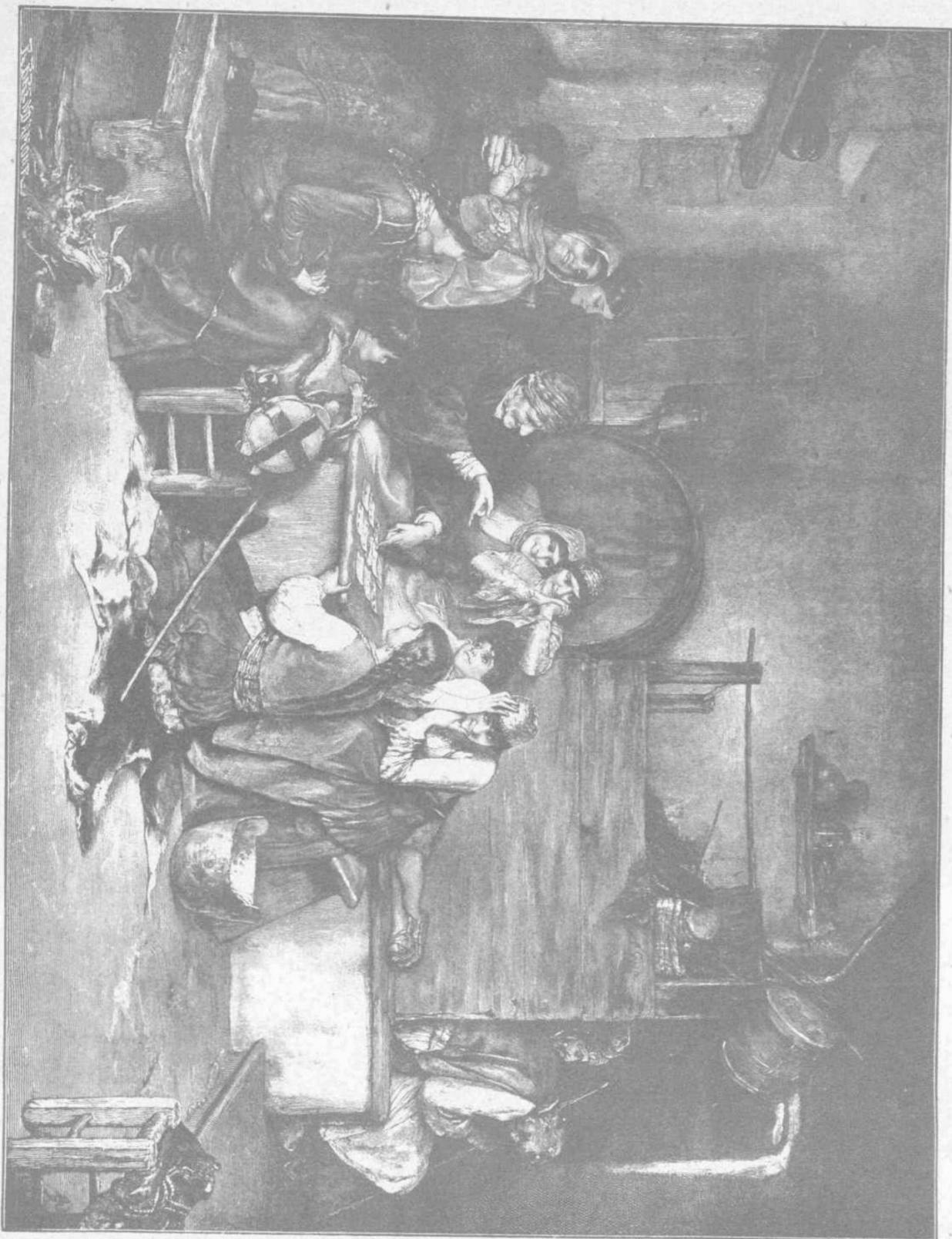
ΜΟΝΟΣ εις τὰ ξένα, εἶνε φυσικὸν νὰ ἐνθυμῆται κανεὶς, κατὰ τὰς μεγάλας ἐορτὰς περισσότερον, τὴν πατρίδα καὶ τὴν οικογένειαν. Ἄλλ' ἐμὲ πολὺ ὀλίγον ἐπείραζεν ἡ νοσταλγία αὐτή, ἀφ' οὗ κατὰ τὸ Πάσχα καὶ τὰ Χριστούγεννα ἐπροσκαλοῦμην τακτικὰ ἀπὸ ἓνα συμπολίτην μου, τὸν Μανθαῖον Γρίδην — Θεὸς ἀχωρῆσ' τον! — τοῦ ὁποῖοι ἡ οικία τὰς ἡμέρας αὐτὰς ἦτο, θὰ ἔλεγε, ἓνα κομμάτι Ζακύνθου, ὡς διὰ μαγείας εὐρεθὲν εἰς τὰς Ἀθήνας. Συνήντων ἐκεῖ — μάλιστα εἰς τὸ μέγα δεῖπνον τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων — ὅλοις σχεδὸν τοῖς παρεπιδημοῦντας Ζακυνθίους ἐξ ὅλων τῶν ἀθηναϊκῶν συνοικιῶν συναθροισμένους, ἀπὸ τοῦ ἐπιφανοῦς πολιτευομένου, τοῦ κατέχοντος ἐκεῖ τὴν προεδρείαν, μέχρι τοῦ ἀφανεστέρου, τοῦ ἀποζώντος ἐκ τῆς κιβάρης καὶ τοῦ βιολίου του καὶ περιμένοντος ταπεινῶς εἰς τὸν διάδρομον νὰ μας διασκεδάσῃ. Εἰς τὸ μέσον τῆς μαγείας τραπέζης περιέμενε τὴν μάχαιραν ἀποστίλθουσαν πλυσίον τῆς, κουλούρα μεγάλης ἀκτίνος, εὐωδισῶσα, ὀρεκτικὴ, ζαχαροπλαστος καὶ καταστόλιστος. Κατὰ τὰ ἔθιμα τοῦ τόπου μας, ἀφ' οὗ σινηθροισζόμεθα ὅλοι, συμφερόμεν τὴν κουλούραν ἐν πομπῇ εἰς τὸ μαγεῖριον. Ἐκεῖ ἐπὶ τῆς ἐστίας ἦσαν τοποθετημένα σταυροειδῶς δύο ξύλα καίμενα, τὰ ὁποῖα εἰκονίζον συμβολικῶς τὸν Ἄδαν καὶ τὴν Εὐαν πρὸ τῆς ἐλευθέρως τοῦ Χριστοῦ, καίμενος εἰς τὰς φλόγας τῆς Κολάσεως. Ἄνωθεν τῶν ξύλων αὐτῶν ἐκρατεῖτο ἡ κουλούρα, ἐρρίπτετο δὲ διὰ τῆς ὀπῆς τῆς μίγμα οἴνου καὶ ἐλαίου, τὸ ὁποῖον ἐσθινε τὴν φωτιάν, ὡς σύμβολον τῆς εὐσπλαγχνίας, διὰ τῆς ὁποίας ὁ Χριστὸς ἐρχόμενος σήμερον εἰς τὸν κόσμον, ἔσωζεν ἀπὸ τῶν Ἄδων τοὺς πρωτοπλάστους. Ἐψάλλαμεν κατόπιν τὸ τροπάριον τῆς Γεννήσεως, ὅτε ἡ οικία ἀντηχοῦσε ἀπὸ τὴν ἁρμονίαν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ μέλους, καὶ ἐλαμβάναμεν ὅλοι μαζί τὴν κουλούραν τὴν ὁποίαν μετεφέραμεν πάλιν εἰς τὴν τραπέζαν. Ἐκεῖ τότε ὁ οἰκοδεσπότης ἐκοπτεν εἰς καθένα τὸ κομμάτι, τὸ ὁποῖον ἐτυχε νὰ κερῆ κατὰ τὴν μεταφορὰν, καὶ ἀνεφαίνετο ἡ κτηρινωπὴ ψυχή τῆς κουλούρας, ἐπὶ τῆς ὁποίας ἀνεδεικνύοντο αἱ μαῦραι σταφίδες, καὶ ὅλοι τὴν ἐσκάλιζαν μὲ τὸ πηροῦν ἢ τὸ μαχαίρι, μήπως ἤθελον συναντήσῃ τὸ ἕρμα, ἡμῶν ναπολεόνιον, τὸ ὁποῖον εἰς τὸν τιχηρὸν ὁ γέρω-Γρίδης ἐξώφει εὐθὺς, καὶ μάλιστα εἰς τὴν τρέχουσαν τιμὴν τοῦ χρυσοῦ, τὸ ἐφύλαττε δ' εὐλαδῶς, διότι αὐτὸ τὸ ἴδιον νόμισμα ἐκρυπτε κάθε χρόνον. Μετὰ τὴν τελετὴν ἐτρέγαμεν τὸ δεῖπνον, τὸ ὁποῖον, κατ' ἀπαράδατον ἔθος ἀπετελεῖτο ἀπὸ βραστά λάχανα, ἔλλειψαι τῶν Ζακυνθινῶν βερτζότων, συνωδευμένα ἀπὸ χαβιάρι μαῦρον κυρίως, ἐλαίας καὶ ἄλλα τοιαῦτα νηστήσιμα. Ἡ τραπέζα ἦτο πάντοτε πλουσιωτάτη εἰς ἐπιδόρπια, τραγῳδία καὶ

ὀπώρας ξηρὰς. Ὁ οἶνος ἔρρεεν δῆθρονος· οἱ δὲ εὐλαδέστεροι τὸν ἔρροθον κατὰ παλαιὸν ἔθιμον διὰ μίσχου σαλίνου, ἐκ τοῦ ὁποῖου ἐπιτύδες ὑπῆρχεν ἐκεῖ. Ἦρχιζαν τότε αἱ προπόσεις καὶ τὰ τραγοῖδια. Ἡ Ζακυνθινὴ καντάδα ἔπερνε καὶ ἔδιδε καὶ κατὰ καιρὸν ἐψάλλοντο τροπάρια χριστουγεννιάτικα, ὄχι ὀλιγώτερον τῆς καντάδας μελωδικά. Μ' ἐμάνευε πρὸ πάντων τὸ πανηγυρικὸν ἐκεῖνο: Χριστὸς γεννᾶται δοξάσατε, τὸν ἦχον τοῦ ὁποῖου μικρὸς ὅταν ἤκουα, ἐνόμιζα ὅτι ἀνοίγει ὁ οὐρανός. Μοῦ συνέβαινε πολλάκις νὰ βλέπω ἀνθρώπους μίαν μόνον φωνὰν τὸν χρόνον τακτικὰ, τὴν ἐσπέρην τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων εἰς τὴν οικίαν τοῦ Μανθαῖου Γρίδου. Μεταξὺ αὐτῶν ἦτο καὶ ὁ κ. Γεώργιος Κόρτης, ὑπάλληλος πρὸ ἐτῶν τοῦ ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης. Ἀνθρώπος ἡσυχος καὶ τυπικός, δὲν ἐγνώριζε παρὰ τὸ σπῆτι του καὶ τὸ γραφεῖόν του· ἐπειδὴ δὲ ἐγὼ οὔτε μὲ τὸ σπῆτι του εἶχα σχέσιν, οὔτε εἰς τὰ ὑπουργεῖα ποτὲ πηγαίνω, οὔτε τούτῳ χριστὸν ἤμεθα γείτονες, ἐπερίμενα ἐν ἔτος ὀλοκλήρον νὰ τον ἴδω, καθὼς εἶπα, νὰ μοι ἀνακοινώσῃ τὰ νέα του ἢ νὰ σινηχίσῃ ἐξάφνα τὴν διακοπεῖσαν ὁμιλίαν του. — Θυμᾶστε πέρσι ποῦ μοῦ λέγατε; . . . Διότι, συμφεῶσατε, ἤξευρεν ὁ Κόρτης νὰ συνομιλῇ καὶ ἦτο δύσκολον νὰ ἀσμονῶσῃ κανεὶς ὅτι μίαν φωνὰν θὰ τῷ ἔλεγε. Ἡ μορφή του ἦτο πολὺ συμπαθὴς· ὥροισεν τὸ ἀνάστημα, παρὰ τὰ πενήκοντα ἔτη ἀκόμη εὐλύγιστον τὸ σῶμα, τὰ χαρακτηριστικὰ κανονικά, ἡ ἐπιδερμὶς του ὑπέρυθρος μὲ ὀλίγας ρυτίδας, ἡ δὲ ὀρθία κόμη του καὶ τὸ ὄξύ γένειόν του κατὰλευκα. Εἶχον μίαν ἐκφρασὴν γλυκύτητος καὶ εὐγενείας οἱ ὀφθαλμοὶ του οἱ γαλανοί, οἱ ὁποῖοι πολὺ συχνά, εἰς οἰανδήποτε λυπηρὰν ἀνάμνησιν, ὑγραινόντο. Φαίνεται ὅτι διὰ τὸν κ. Κόρτην ἡ συγκίνησις εἶχε γίνεῃ ἔτι· ἦτο εὐπαθὴς ὁ ἀνθρώπος καὶ πρὸς τὰς ἐλαχίστας περιστάσεις. Αὐτὴν τούτῳ χριστὸν τὴν ἐντύπωσιν μοῦ ἔκαμε ποῦ τον ἔβλεπα μίαν φωνὰν τὸν χρόνον, τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων· ἂν τοιοῦτος ἦτο καὶ τὰς ἄλλας ἡμέρας δὲν το ἤξευρω. Ὅπως δὲ ἦτο ἡμψυχωμένη καὶ ζωηρὰ ἡ συμπεριφορὰ του καὶ ἡ συνομιλία του παρεῖχε τὴν ἰδέαν ἀνθρώπου εὐλακρῖνου, ἀγαθοῦ, μὲ τὴν καρδίαν ὑπερεκχειλιζούσαν πάντοτε καὶ εἰς ὅλα τὰ αἰσθήματα προσκλήνῃ. Μία γλυκεῖα μελαγχολία τὸν ἐστόλιζεν. Εἰς ταῦτα πρέπει νὰ προσθέσω ὅτι καὶ ὁ νοῦς του ἦτο ἀρκοῦντως καλλιεργημένος· μολονότι δὲ ὑπάλληλος, καὶ μάλιστα δημοσίος, ἦτο ὅμως ἀνθρώπος γραμματισμένος, ἔχων τὸ μέτρον τῶν καλῶν του αἰσθημάτων καὶ δίδων τὸν λόγον τῆς φιλοκαλίας του. Ἐὰν οὗ ἀπετρέγαμεν, ὅταν ἡ ποικίλη καὶ σύμφυρτος ὀλομέλεια τῆς τραπέζης ἐξεχωρίζετο εἰς ὁμάδας ἐκ προσώπων μᾶλλον σχετικῶν πρὸς ἄλληλα, ἀπετελοῦμεν τακτικὰ, εἰς τὴν αὐτὴν γωνίαν πάντοτε, ἓνα μικρὸν κύκλον πνευ-

ματικώτερον — δώσατε οἰανδήποτε θέλετε σημασίαν εἰς τὴν λέξιν — κύκλον ἐκ κυρίων καὶ κυριῶν ἔχοντα ἐπικεφαλῆς τὸν κ. Κόρτην. Ἡμεῖς οὔτε ἐπαίζαμεν, οὔτε ἐτραγωδοῦσαμεν· συνωμιλοῦμεν ἀπλῶς. Ἀλλὰ δὲν διεσκεδάσαμεν ὀλίγον μὲ αὐτό, ὅταν εἶχαμεν ἓνα Κόρτην νὰ διευθύνῃ τὴν ὁμιλίαν. . . Ἐνθυμοῦμαι λαμπρὰ τὴν ὄψιν τῆς εὐρυχωροῦ αἰθούσης· τὴν ἰδίαν κατ' ἔτος κατὰ τὴν ἰδίαν ὥραν. Ἀταξία ἐπὶ τῆς τραπέζης μακτρῶν καὶ ποτηρίων καὶ φιαλῶν, τὴν ὁποῖαν ὄλοεν ἀγωνίζονται αἱ ὑπηρετρίαι νὰ τακτοποιήσουν. Τὰ σιγὰρα ἀναμμένα καὶ ὁ καπνὸς θολώνει βαθμηδὸν τὴν ἀτμόσφαιραν. Τὰ κηρία γύρω εἰς τὸν κρεμαστὸν λαμπτήρα καμένα σχεδὸν ἕως τὴν μέσιν. Οἱ ἄνδρες, καὶ ὄχι τὰ καθ' ἑαυτὰ στοιχεῖα τῆς συντροφιάς, περιστοιχίζουσι τὸν πολιτευόμενον. Οἱ νέοι συνοδεύονται ὑπὸ δύο κιθάρων καὶ ἑνὸς βιολίου, ὀρχήστρας Ζακυνθινῆς, τραγωδοῦσι. Τὰ δύο διδάνια κατελιμμένα ὑπὸ τῶν πολυφάγων, οἱ ὁποῖοι φουσκωμένοι καὶ ἀκίνητοι χωνεῖον ἐν μακαριότητι. Ὁ οἰκοδεσπότης κ. Γρίδας κατενθουσιασμένος ἐκ τοῦ θορύβου βηματίζει ἄνω κάτω καὶ ἐκβάλλει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν μίαν φωνήν: — Ἄ, καίμενο Τζάντε! Καὶ αὐτὴ ἡ ἐκὼν παρουσιάζεται πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου ζωηρὰ, ὁσάκις ἐνθυμηθῶ τὸν κ. Κόρτην — τὸν ὁποῖον ἀπὸ τοῦ θανάτου τοῦ γέρω-Γρίδου δὲν ἐπανεῖδα πλέον — καὶ τὴν ὀνήγησιν, τὴν ὁποῖαν μίαν τοιαύτην ἐσπέρην ἔκαμεν εἰς τὸν παράμερον καὶ φιλιύσυχον κύκλον μας. * Ἄγουσιν συχνά — ἤρχισεν ὁ κ. Κόρτης — ὅτι τὰ Χριστούγεννα εἶνε φαῖδρά ἐορτὴ, ἐπειδὴ τάχα μᾶς ὑπενθυμίζει ζωηρότερ' ἀπὸ κάθε ἄλλαν τὴν παιδικὴν μας ἡλικίαν, ὅταν ἤμεθα εὐτυχεῖς. Ἀλλὰ τί νὰ σὰς πῶ. . . Εἰς ἐμένα δυστυχῶς αὐτὸ τὸ πρᾶγμα δὲν συμβαίνει· συμβαίνει μάλιστα τὸ ἀντίθετον. Κ' ἐγὼ κατὰ τὰ Χριστούγεννα ἐνθυμοῦμαι βέβαια ζωηρότατα τὰ παιδικὰ μου χρόνια· ἀλλὰ τὰ χρόνια αὐτὰ ἦσαν δυστυχισμένα, πολὺ δυστυχισμένα, καὶ τὰ Χριστούγεννα μοῦ προσένοῦν ἀπὸ τότε μίαν μελαγχολίαν ἀκατανίκητον. Ἄχ! πόσας ἀναμνήσεις λυπηρὰς ξυνοῦν εἰς τὴν ψυχὴν μου αὐτὴς ἡ μέρες καὶ πρὸ πάντων ἡ ἀποψινὴ. . . Ἡμῶν ἓνα παιδί ὠχρὸ καὶ ξανθὸ τότε, ἰσχνό, καχεκτικό, μὲ τὸ λαιμὸ μου πάντα δεμένο ἀπὸ χελώνια. Κανεὶς δὲν μ' ἀγαποῦσε, κανεὶς δὲν μ' ἐθώπευε. Συγγεγεῖς δὲν εἶχα· εἰς τὸ σχολεῖον δὲν πᾶγαίνα, διότι ἡ ὑγεία μου δὲν το ἐπέτρεπε. Ὁ πατέρας καὶ ἡ μητέρα μου εἶχαν ἴσως ὅλη τὴ διάθεσιν νὰ μάγαποῦν, ἀλλὰ δὲν εὐρίσκαν καὶ αὐτὸν τὸν καυγάδον. Ἀδύνατον εἶνε νὰ φαντασθῆτε τί ἐγίνονταν κάθε μέρα στὸ σπῆτι μας. Ἐψάναζαν, ἐκτυποῦνταν, ἐχαλοῦσαν τὸν κόσμον. Τὴ νύκτα πολὺ συχνά μᾶς ἐξυπνοῦσαν—ἐμένα καὶ μίαν ἀδελφὴν μικροῦλα ποῦ εἶχα πέθανε δέκα χρόνων—μᾶς ξυπνοῦσαν ἢ φωνέες τους καὶ πολλὰς φορὰς σήκοναν ὅλη τὴν γειτονεῖαν στὸ ποδᾶρι. Τί ἦταν ἡ ἀφορμὴ τῆς καθημερινῆς αὐτῆς λογομαχίας, δὲν εἰμποροῦσα τότε νὰ ἐννοήσω καλά, οὔτε καὶ ἕως τὸρα ἔμαθα ἀκριβῶς. Μοῦ φαίνεται ὅτι ἐπρόκειτο περὶ ζήλοτυπίας, εἶχε ξεψυτῶσει δὲ εἰς τὴν μέσιν καὶ ἐν ἄλυτον οἰκονομικὸν ζήτημα. Ὁ πατέρας μου τὰ εἶχε ταριάζει μὲ τὴν καμαριέρα καὶ εἰς τὸν ἴδιον καιρὸ ἐξπτοῦσε νὰ πωλήσῃ ἓνα σπῆτι, διὰ τὸ ὁποῖον ἐχρειάζετο ἡ συγκατάθεσις τῆς μητέρας μου. Αὐτὸ ἦταν ὄλο, ἂν θυμοῦμαι τότε καλά, ὡς λέγω, ἀπὸ τὰς συχνὰς διηγήσεις τῆς μητέρας μου, ἡ ὁποία εἰς κάθε ἀνθρώπον ποῦ ἤρχετο στὸ σπῆτι, ἄλλο δὲν ἔκαμε παρὰ νὰ διηγῆται τὴν ἱστορίαν τῆς καὶ νὰ κατηγορῇ τὸν πατέρα μου. Ἐκεῖνον ὅμως ποτὲ δὲν τὸν ἄκουσα νὰ πῆ λέξιν ὅτι ἐξένο πρόσωπο. Εἶνε ἡ ἀλήθεια. Ἦταν καλὸς καὶ ἀξιοπρεπὴς χαρακτήρ ὁ δυστυχισμένος ὁ πατέρας μου ἂν καὶ εἶχε, καθὼς φαίνεται, καὶ ἓνα σωρὸ ἀδυναμίας καὶ δὲν ἤξευρε νὰ ἐπιβληθῇ οὔτε στὸν ἑαυτὸ του, οὔτε πολὺ περισσώτερον εἰς τοὺς ἄλλους. Ἡ μητέρα μου εἶχε γίνεῃ τίγρις ἀνήμερη γι' αὐτὸ τὸν ἀνθρώπον. Τί τῆς ἔκανε κ' ἐγὼ δὲν ξέρω. Τόσῳ σκληρὰ τοῦ ἐθήρετο, τόσῳ φαρμάκι ἐδοταξε στὴ ζωὴ του, ποῦ θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος,

μὲ τὸν ὁποῖον συνέζη, ἦταν ὁ ἀσπονδότερός τῆς ἐχθρός. Ἐνα πρᾶγμα περιεργό. . . . Βλέπετε λοιπὸν καθὼς ὡς ἔλεγα ὅτι οἱ γονεῖς μας δὲν εἶχαν καιρὸ νὰ μας ἀγαποῦν. Ἡ ἀδελφὴ μου δὲν ἐνοσθεσε τίποτε· ἀλλ' ἐγὼ ἤμουν εἰς ἡλικίαν ποῦ μ' ἐδασάνειαν φοβερὰ καὶ μ' ἐπηρέαζαν ὀλέθρα οἱ σπαραγμοὶ αὐτοί. Τὸ σπῆτι μας μοῦ ἐφαίνετο μελαγχολικὸ καὶ μαῦρο, δὲν ἐβλεπα οὔτε μίαν ἡμέραν εὐτυχίας καὶ ἔμενα ἀγρυπνος καὶ δυστυχῆς γιὰ καιρὸ, ὅσες φορὰς ἐβλεπα τὸν πατέρα μου καὶ τὴ μητέρα μου νὰ ἐρχονται στὰ χέρια καὶ τοὺς ὑπηρετάς νὰ προσπαθοῦν νὰ τοὺς χωρίσουν. . . . Ἐκλαιγα συχνά μόνος μου καὶ πολλὰς φορὰς μ' ἐπιανε στὴν καρδίαν ἓνας παλμὸς δυνατός. Καμμιά διασκεδάσι. Ἐνας δάσκαλος σοβαρὸς ποῦ ἤρχετο καὶ μου ἔκαμε μᾶθημα· ἓνας ὑπηρετῆς ποῦ μου ἔκαμε κατὰ τὸ δειλινὸ ἓναν περιπαιχτὸ μελαγχολικὸ ὡς τὸν Ἅγιο Χαραλάμπη· ἐν' ἀμαξάκι ποῦ πηγαίναμε κάθε τόσο στὴν ἐσοχὴ καὶ τίποτ' ἄλλο. . . . Αὐτὴ εἶνε ἡ παιδικὴ μου ἡλικία ποῦ μου ἐνθυμίζου τὰ Χριστούγεννα. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ ὅλα θὰ ἦταν μικρὸν πρᾶγμα, ἂν τὰ Χριστούγεννα δὲν μου ἔθυμιζαν κάθε χρόνον αὐτὸ τὰ ἴδια τὰ Χριστούγεννα. . . . τὰ φοβερὰ Χριστούγεννα τοῦ 1849. Ἐκαθήσαμε στὸ τραπέζι νὰ κόψωμ τὴν κουλούρα. Νά, ἐστὶ ἦταν τὸ τραπέζι μας, ὅπως αὐτὸ ποῦ φάγαμε ἀπαράλλακτο. Στὴ μέση ἡ καταστόλιστη κουλούρα, γύρω τὰ φρούτα καὶ τὰ γλυκίσματα. Ἡ γαδάθα μὲ τὰ βερτζότα ποῦ ἄχνιαν καὶ τὸ μαῦρο χαβιάρι στρωμένο στὰ πιτάκια. Ἐπάνω σ' ἓνα τραπεζάκι τὸ εἰκόνισμα τῆς Γεννήσεως μ' ἓνα λαμπρὸ ἀστὲρι ἐπάνω στὸ μικρὸ Χριστὸ καὶ μ' ἓνα ἄγιοκὲρι ἀναμμένο ἐμπρὸς στὸ εἰκόνισμα. Εἶχαμε ἀπόψε καὶ ἓνα-δύο φίλους τοῦ σπιτιοῦ. Ἐγὼ ἐκάθησα στὴν ἀψιλή μου καρτέλα χωρὶς γέλοιο, χωρὶς χαρὰ, μ' ἓνα προαίσθημα φοβερῶτατο. Ἐλέγαμεν, θυμοῦμαι, στὴν ὑπηρετρία νὰ βάλῃ τὰ ξύλα στὴ φωτιὰ διὰ νὰρχίσωμ τὴ συνειθισμένη τελετὴ,—ὅταν ἀναψῆ ἀξάφνα ὀκαυγᾶς τοῦ πατέρα καὶ τῆς μητέρας. . . . Ἴδατε ποτὲ πῶς ἀνάπτει κανεὶς σωρὸς ἀπὸ ξεράδια; Πρῶτα ἀνάπτουν ἓνα δύο, ποῦ νομίζεις ὅτι θὰ σθῶσουν· ἀλλὰ ὁ καπνὸς ποῦ δυάξουν δὲν σ' ἀφήνει νὰ ἴδῃς ὅτι ἐπιασαν καὶ ἄλλα δύο ἀπὸ πίσω τους. . . . Καὶ ὄλοένα ὁ σωρὸς ἀνάπτει καὶ ὁ καπνὸς δὲ πνίγει. Ἀξάφνα ξεπετιοῦνται καὶ γᾶσσοες. Ἡ φωτιὰ ἐθέρειψε· ἀναδαίνει πρὸς τὰ ἐπάνω μὲ μίαν δύναμιν ἀκατάσχετη, διαβολικὴ. Οὔτε καὶ σὺ δὲν τὸ πιστεύεις ὅτι ἐχρειώσθη τόσῳ λίγος καιρὸς διὰ νὰνάψῃ ὀλότελα. . . . Καὶ εἶνε πλέον ἀργὰ διὰ νὰ τὴν σθῶσῃ καὶ στέκεται μὲ σταυρωμένα χέρια. . . . Ἀπαράλλακτα συνέδη καὶ μὲ τὸν κουγᾶ τοῦ πατέρα μου καὶ τῆς μητέρας μου· λίγοι μορφασμοὶ στὴν ἀρχὴ καὶ λίγα λόγια. . . . βαθμηδὸν τὰ λίγα ἔγειναν πολλὰ· καὶ γρήγορα, πρὶν τὸ ἐννοήσωμ καλά, ὁ καυγᾶ ἀναψῆ ὅς τέτοιον σιμμεῖο, ποῦ δύσκολα εἰμπορεῖ κανεὶς σὰς νὰ φαντασθῇ. Ποτὲ ἀκόμη δὲν τοὺς εἶδα τόσῳ τρομερούς, τόσῳ μανιόδεους τοὺς δύο δυστυχεῖς αὐτοὺς ἀνθρώπους. Ὅρκον θὰ τὸ εἶπα ἀπόψε. Δὲν ἔμεινε τραπέζι, δὲν ἔμεινε πιάτο, δὲν ἔμεινε κουλούρα. . . . Οἱ ὑπηρετρίαι ἐτρέξαν μὲ ὅλη τὴν ἀπάθεια τοῦ συνειθισμένου. Οἱ ξένοι μας σπκώθησαν καὶ ἐβλεπαν ἐκπλακτοί, χωρὶς νὰ ξέρουν τί νὰ ποῦν, τί νὰ κάμουν. Τέτοες στιγμὲς ἀδύνατον εἶνε νὰ τες ἐνθυμηθῇ κανεὶς μὲ κάθε λεπτομέρεια. Τί ἔγεινε κατόπι δὲν ξέρω καλά. Θυμοῦμαι μόνον ὅτι ἐκεῖνη τὴ στιγμὴ ὁ πατέρας μου πῆκε στὸ γραφεῖόν του, τὸ ὁποῖον ἐσυγκοινωνοῦσε μὲ τὴν τραπεζαρία, καὶ ἡ μητέρα μου ἔπεσε στὸν καναπέ μὲ τὰ νευρικά τῆς. Ἐγὼ ἐκλαιγα. Οἱ ξένοι ἄρχισαν νὰ συνέρχονται καὶ μαζί μὲ τοὺς ὑπηρετάς νὰ προσφῆρουν βοήθειαν. Μοῦ ἔμεινε εἰς τὴν ἐντύπωσιν ὡς κρωγμὸς ὀρνέου ἀπαίσιοις ἢ βραχὺν φωνὴ ἑνὸς ἀπ' αὐτοὺς ποῦ ἔλεγε ὀλοένα, ὅα νὰ εἶχε χάσει κάθε ἄλλη λέξιν: — Μὴν κάνετε ἐστὶ, κυρία Κατίνα. . . . μὴν κάνετε ἐστὶ, κυρία Κατίνα. . . . μὴν κάνετε. . . . Μᾶς ἐξάφνισε ἀπὸ τὸ ἄλλο δωμάτιο ἓνας δυνατὸς πυροβολισμός. Ἐτρέξαμε ὅλοι. Βρῆκαμε τὸν πατέρα μου ἐπὶ νῶ στὸ χαλί, ἀψυχο, μὲ τὸ κεφάλι αἱματωμένο, μὲ τὸ πιτστόλι ἀκόμη στὸ χέρι του νὰ καννίζῃ. . . . Τὸν εἶδα καὶ τὸν δὲν ξέρω. Τόσῳ σκληρὰ τοῦ ἐθήρετο, τόσῳ φαρμάκι ἐδοταξε στὴ ζωὴ του, ποῦ θὰ ἔλεγε κανεὶς ὅτι αὐτὸς ὁ ἀνθρώπος,

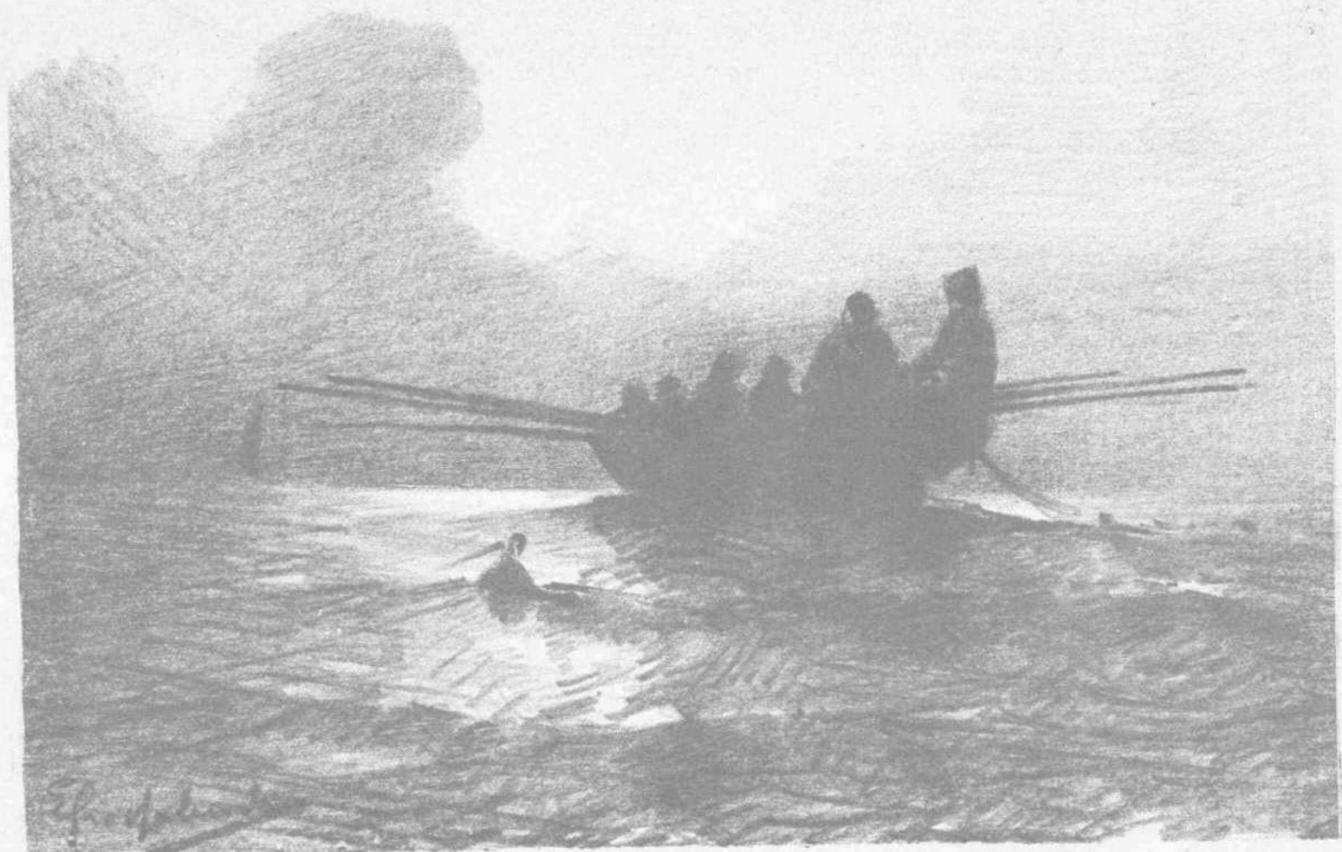
Η ΧΑΡΤΟΜΑΝΤΙΣ—ΕΙΚΟΝ Ν. ΓΚΥΖΗ

ΑΔΕΛΦΩΜΕΝΑΙ—ΕΙΚΟΝ ΠΑΝΩΡΙΟΥ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Α. ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΣ

ΝΥΚΤΕΡΙΝΗ ΘΑΛΑΣΣΟΠΛΟΙΑ—ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ ΑΙΜΥΛΙΟΥ ΠΡΟΣΑΛΕΝΤΗ

σε τὸν κρότο θὰ τὸν πῆρε διὰ τὸν πυροβολισμό τῆς γαρῆς, ὁ ὅποιος ἀπὸ τὰ περισσότερα σπιτία εἰς τὸν τόπον μας ἀναγγέλλει τὸ κῆρυξ τῆς κουλούρας.

Ἐπέραςε πολὺς καιρὸς ἀπὸ τότε—ἐπανήρχισεν ὁ κ. Κόρτης μετὰ μικρὰν διακοπὴν. — Ἐμεγάλωσα, παντρεύθηκα, εὐτύχησα, εἶδα πραγματικῶς φαιδρὰ καὶ εὐλογημένα Χριστούγεννα εἰς τὴ ζωὴ μου. Καὶ ὅμως εἶνε ἀδύνατο κάθε χρόνο νὰ μὴ θυμῶ τὰ παλαιά, τὰ φοβερά Χριστούγεννα τοῦ 1849. Σὰς εἶπα, νομίζω, δι' ἕνα εἰκόνημα τῆς Γεννήσεως ποῦ εἶχαμε πάνω στὸ τραπεζάκι..... μ' ἕνα κερὶ ... Δι, εἶνε ἀδύνατο νὰ μὴ θυμῶ σὰ σήμερα τὸ ἀστὲρι ποῦ ἐκρέμονταν ἐπάνω ἀπὸ τὸ παιδί, ὅπως τὸ βλεπα ἐκεῖ ζωγραφιστὸ καὶ τὸ θολὸ καὶ ἀψυχο μάτι τοῦ πατέρα, ὅπως τὸν εἶδα γιὰ τελευταία φορὰ. Αὐτὰ τὰ δύο σημεῖα μὲ ἀκο-

λουθοῦν καὶ χωρὶς νὰ θέλω καρφῶν τὰ μάτια μου ἐπάνω τους εἰς τὸ κενόν, καὶ μόν σπαράζεται ἡ καρδιά... Ἄ, ναί, ἐπρεπε ἐγὼ, θὰ λέτε μὲ τὸ νοῦ σας—νὰ μὴν ξαναφανῶ πλέον εἰς τραπέζι χριστουγεννιάτικο, καὶ μάλιστα τόσῳ ζακινθινῷ καὶ παρόμοιο τραπέζι, ὅπως τὸ ἀποψινῶ. Ἐτοί εἶνε.... Ἄλλὰ δὲν ἤξεύρετε ὅτι ὑπάρχουν καὶ μερικοί δυστυχεῖς ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον, οἱ ὅποιοι ἀγαποῦν νὰ ζήνουν τὴν πλὴν τῶν καὶ οἱ ὅποιοι εὐρίσκουν μὴν εὐχαρίστησι μικρὰ εἰς τῆς ψυχῆς των, τὸν σπαραγμόν; Δι' αὐτούς τοὺς ἀνθρώπους πρέπει νὰναποδογυρισθῆ τὸ περίφημον λόγιον τοῦ Δάντου: «Εἶνε μεγάλη ἡδονὴ—θὰ ἔλγῃ ἐγὼ—ἡ ἀνάμνησις τῶν δυστυχῶν ἡμερῶν ἐν τῷ καιρῷ τῆς εὐτυχίας».

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ.

ΕΚ ΤΩΝ ΤΟΥ ΗΕΙΝΕ

Μὰς ἔδωσ' ἕνα στόμα ὁ Θεός·
ἀλλοίμονο, ἂν δὴ μὰς εἶχε δώση!
Καὶ τί δὲ λέν, καὶ πόσα δὲ μιλοῦν
μ' αὐτὸ τὸ ἕνα στόμα τους καμπόσοι.

Τώρα σωπαίνεις, θέλοντας καὶ μὴ,
ἂν τέχνη κ' εἶσαι μὲ γεμάτο στόμα·
ἂν εἶχες κ' ἄλλο, . . . πόσα ψέμματα
θὲ νάλεγες καὶ τρώγοντας ἀκόμα.

Γιούλια σοῦ στέλνω μόλις ξημερώση·
τὰ μάλ' εἶφα πορνό, πορνό,
Τριαντάφυλλα σοῦ φέρνω, ὅταν νυκτώση,
ποῦ τὰκοῖφα τὸ δειλινό.

Ξέρεις τί λέει, γλυκεῖά μου περισσότερα,
ἢ μυρωδιὰ τὸς λαλιά;
Νὰ μὲ θυμῶσαι ὅλη τὴν ἡμέρα,
Νέκτα νὰ μ' ἔχῃς ἀγκαλιά.

ΑΓΓΕΛΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Η ΨΑΡΟΠΟΥΛΑ

ΡΟΥΜΕΛΙΟΤΙΚΑ ΦΑΙΝΗΜΑΤΑ

ΕΚΑ μικρὰ κατάσπρα σπιτάκια ἀπὸ τῶνα πλάγι τῆς στράτας κ' ἄλλα τόσα ἀπὸ τ' ἄλλο, ψηλά σ' ἕνα βουνάκι, νὰ τὸ χωριό μας. Ἡ μὴ στράτα ἔφερεν πέρα στὰ κτήματα καὶ στ' ἀμπέλια μας, κ' ἡ ἄλλη κάτω στ' ἀκρογιάλι. Ἄχ, σὰν τὰ στοχάζομαι τὰ μικρὰ αὐτὰ σπιτάκια πόσο γαλννεῖ ὁ νοῦς μου, καὶ πὼς ξαστοχῶ ἡ ψυχὴ μου κάθε καῦμὸ καὶ πόθο τῆς. Πὼς ἔλαμπαν ἡ εὐτυχισμένες ἐκεῖνες πέτρες ἐκεῖ

στὴν ἐρημιὰ μὲ τὸ χρυσὸ τοὺς ἦλιο ψηλά, καὶ μὲ τὰ πράσινα δενδράκια τῶν κάτω. Κάθε πόρτα καὶ μὴ καλόκαρδη γρηούλα, κάθε λότζα κ' ἕνας λουλουδιασμένος κῆπος, κάθε παραθύρι καὶ μὴ παχουλὴ ροδοκόκκινη ψαροπούλα. Γιατί ἐστὸ χωριό μας ὄλοι ψαράδες εἶμαστε· τὰ λίγα κτηματάκια πύχομε πρὸς τὴ στεριά ὄντας μὰς μὲν καιρὸς τότε τὰ σκάφτομε, κ' αὐτὸν τὸν καιρὸ τὸν βρισκομε πάντα ὅσο νάχομε τὰ λαχανικά καὶ τὰ φρούτά μας, τὸ κρασί καὶ τὸ λάδι τῆς χρονιάς μας. Στὴ χάσι καὶ ἐστὴ φέξι μονάχα διάβαινε καὶ κάνας στρατοκόπος ἀπ' τὸ χωριό μας γιὰ νὰ τὸν περνάσομε ἀπὸ πέρα. Τίποτε ἄλλο δὲν ἔρχονταν νὰ μὰς χαλάσῃ τὴν εὐτυχία μας καὶ τὴν ἐρημιὰ μας. Δικὸ μας τὸ καταπράσινο βουνάκι, δικὰ μας τὰ μικρὰ σπιτάκια, οἱ πράσινοι κῆποι δικοὶ μας, δικὸς μας ὁ γαλανὸς οὐρανός, δικὸ μας τὸ μαγεμμένο ἀκρογιάλι. Ἐκεῖ γιὰ μὰς ἦταν χωμένος ὄλος ὁ κόσμος, ὄλη ἡ ζωὴ του, ὄλ' ἡ προκοπή του. Ὁ λόγος δὲν εἶχε μονοπάτι ποῦ νὰ μὴ διάβηκε τὸ πόδι μας, ἢ θάλασσα νησάκι ποῦ νὰ μὴν ἀρμένισαν ἢ βαρκοῦλές μας. Τὲς καθημερινὲς δὲν ἔδλεπες ἄνθρωπο στὸ χωριό, δὲν ἀγροικοῦσες χαρὰ καὶ γέλοιο. Ὅλοι, ἄνδρες καὶ γυναῖκες ἐπύλαιναν ἐστὴ δουλειὰ των, ὄλοι κάτω στὰ περιδόλια, κ' ἄλλοι ἐστὸ ψάρεμμα. Μονάχα τὴ Κυριακὴν τὸ εὐτυχισμένο τὸ χωριό μας ἔδειχνε κ' αὐτὸ τὴ ζωὴ του, τὸν κόσμον του, τὴν ἐκκλησίαν του μὲ τὴν θεοράτη τὴ λεικὰ μπροστά, μπροστά, τοὺς καθαρωντυμένους ψαράδες του, καὶ τῆς γλυκεῖς ψαροπούλες του. Ἐκεῖ ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ κολοῦρι τῆς ἐκκλησίας, ἐστὸ ὀλόστρωτο χοροστάσι, ὅταν ἀπόψαινε τὴ λειτουργίαν του ὁ καλοθύμιτος παπᾶ-Αὐγούλης μαζονόμαστε ὄλοι μας κ' ἀγναντεύαμε τὸ βαλῶρι ποῦ περνοῦσε πάντα ἐνάμισον μίλι μακρὰ ἀπ' τ' ἀκρογιάλι μας. Ὅσοι ἀπὸ μὰς εἶχανε τὴν τέχνη νὰ ταξειδεύσουν μὲ βαλῶρι ἀρχίζαν τότε καὶ μὰς ἐμολόγαγαν μὲ φουσκιωμένα λόγια χίλια τόσα πράγματα. Καὶ τί δὲν ἔλεγαν, καὶ τί δὲν ἔκοβαν, ὅσο μὰς ἔδλεπαν νὰ τοὺς ἀφογκραζώμαστε μ' ἕνα στόμα τόσα δὲ ἀνοιχτό. Ὑστερα ἐσκορπιζώμαστε ὄλοι ἐστὸ σπιτικό μας, ἢ γυναῖκές μας νὰ μαγειρέψουν, οἱ πατέρες μας νὰ τσοῖξουν λιγάκι γιὰ τὸ καλὸ τῆς μέρας, κ' ἐμεῖς τὰ παιδιὰ νὰ παίξομε τῆς ἀμάδες, τοὺς κλέφτες, καὶ χίλια τόσα ἄλλα παιγνίδια, ποῦ ἔδω καὶ τόσα χρόνια τότε ἔδιδαν ἀπὸ τὸ λογικό μου κ' αὐτὰ, σὰν πὼς ἀπόσβυσαν καὶ τὰ χρόνια μου. Καλὰ σου ὦρα!, παιδάκι μου ποῦ μοῦ θυμῶσες τέτοια χρόνια. Ἐ! μὲ τέτοιες ἐνθύμηδες κατεβαίνει γλυκύτερα κανεὶς ἐστὸν τάφο. . . . Ποῦ μείνα με; . . . ἄ! . . .

Ἄπὸ τὸ γιόμα κ' ὕστερα, ἴσια μὲ τὸ βράδυ τὸ ρίχναμε ὄλοι πέρα, πέρα ἐστὸ γλέντι, καὶ τὴ δευτέρα πειὰ ξημερὸντας ριχνώμαστε ἐστὴ δουλειὰ πάλι μὲ μεγαλύτερη δρεξι, μ' ἀνοιχτότερη καρδιά. Ἄπ' ὄλους τοὺς ψαράδες πειὸ λεβέντης, καὶ πειὸ ὠμορφονεὸς ἦταν ὁ ψυχογιὸς τοῦ παπᾶ Αὐγούλη, ὁ Γιώτης μὲ τ' ὄνομα, κ' ἀπ' ὄλες τῆς ψαροπούλες μας, ἡ Ζωούλα τοῦ Διαμαντῆ ἦταν ἡ ποῖο γλυκόματη, ἡ πειὸ λυγροκλαδοῦσα, ξανθοῦλα, ροδοκόκκινη, λιγνόκορμη σὰν ὄρθο κυπαρίσσι, μ' ἕνα ἀγέρα ποῦ ξετρεῖλλαινε τὴ νεότη καὶ τὴ λεβεντιά. Ἐγὼ τὴν γνωρίζα καλλίτερα ἀπ' ὄλους μας. Δέκα χρόνων ἀγόρι καὶ δὲν θάμουνα τότε. Γειτόνοι εἶμαστε, νὰ πόρτα με πόρτα. Θυμᾶμαι τὰ φιλιά ποῦ μῶδινε σὰν τὸ κατάφερνε νὰ μὲ πιάσῃ ἐστὸ χέρι τῆς, καὶ νὰ μὲ κλείσῃ ἐστὴν ἀγκαλιά τῆς, κ' ἡ ψυχὴ μου καὶ τότε ἐστὸ γερμάμα ξαναπλέει ἀκόμα ἐστὸ γλυκὸ ἐκεῖνο ροδόσταμα ποῦ ἔχυναν τὰ χεῖλιά της. Πόδες φορὲς μ' ἔστειλε νὰ τῆς φέρω ἀπὸ τὰ περιδόλια πορτοκάλια. Ἦτανε τρελλὰ γιὰ πορτοκάλια πάντα. Τὸ σπιτικό της ἐμοσχοβολοῦσε ἀπὸ ζευγαρωτὰ πορτοκαλλάκια. Πορτοκάλια ἐστὸς τοίχους, ἐτ' ἀράφια, ἐστὸ ταβάνι, ἐτὰ τραπέζια, ἐτὰ παραθυροφύλα, πορτοκάλια ὀλοῦθε κόκκινα, κόκκινα σὰν τὰ μάγουλά τῆς, δροσερά, δροσερά σὰν τὰ χεῖλι τῆς. Ἄλλα τὰ κεντοῦσε μὲ γαρούφαλα, ἄλλα τὰ τίλιγε μὲ χρυσὰ τελάκια, καὶ τὰ κρεμοῦσε κ' αὐτὰ μαζὶ μὲ τ' ἄλλα. Χαλασιά τῆς μὴπως κ' ἡ τέχνη τῆς δὲν ἐστάθηκε σὰν ἕνα πορτοκάλι, ποῦ τὸ χαιρώμαστε γιὰ λίγες μέρες μονάχα, κ' ὕστερα σὰν μαραγκιάσῃ τ' ἀπορρίχνομε!

Καὶ νὰ δῆς κακοτυχία! Ἐνα πορτοκάλι τῆς ἔφερε ὄλο τὸ κακό. Μ' εἶχε στείλῃ ἀπὸ τὸ δειλινὸ ἐστὸ περιδόλια γιὰ πορτοκάλια. Αὐτὰ τὰ πορτοκάλια μ' ἔβαλαν κ' ἐμένα σὲ καῦμὸ. Ἐκεῖνο τὸ δειλινὸ ἐδιάλεξε γιὰ συντροφιά τὸ παιδί τοῦ Δημάκη, καὶ τὸ ζαφείρη τῆς Μηνιάς εἶμαστε γιὰ ὄρομο πολὺ καὶ τὸ πῆραμε ἐστὸ τέσσαρα. Τοὺς πῆγα ἐστὸ περιδόλια τῆς Βρυσοῦλας. Ἐκεῖ πειὰ ἔβαιναν τὰ καλλίτερα καὶ τὰ νοστιμώτερα πορτοκάλια τοῦ χωριοῦ. Ἐκοῦσα τὸ ψηλότερο κλωνάρι φουντωτὸ, φουντωτὸ, καὶ ὄρομο γιὰ τὸ χωριό. Βασίλειμα ἡλιοῦ ἔφτάσαμε. ἴσια καὶ ἐστὸς Ζωούλας. Μ' ἐπερίμενε γελαστή, γελαστὴ κ' ἐχύθηκε καὶ μ' ἐκλείσε πολλὴ ὦρα ἐστὴν ἀγκαλιά τῆς. Ἦτανε Σαββάτο βράδον· κάτω ἐστὸ καταχρυσωμένο ἀκρογιάλι ἢ βαρκοῦλες καὶ τὰ καϊκάκια ἀραῖαν ἕνα, ἕνα. Ἡ νοικοκυρὲς ἐσάρωναν τῆς αὐλὲς των κ' ἡ ψαροπούλες ἐπότιζαν τὰ λαλοῦδιά των· κάνα δύο γερῶντοι προεστοὶ μὲ τὸν παπᾶ-Αὐγούλην ἐστὴ μέση καθώτανε ἐστὸ σκαμνιά τοῦ Σταμάτη τοῦ καφετζῆ μ' ἀναμμένα τὰ κρημασμένα των, μὲ κρημασμένα τὰ κομπολόγια των, κ' ἐκαλωσφορίζανε τὰ παιδιὰ ποῦ γύριζαν μὲ γεμάτα κοφίνια ἀπ' τὴ θάλασσα. Νά σου κ' ὁ Γιώτης, ὁ ψυχογιὸς τοῦ παπᾶ Αὐγούλη ἐκεῖνη τὴν ὦρα. Ὁ Γιώτης εἶχε μείνῃ ἀπὸ λεχοῦδι ὄρφανὸ κ' ἀπὸ μάννα κ' ἀπὸ πατέρα. Τοῦ παπᾶ Αὐγούλη τοῦ πόνεσε ἡ καρδιά καὶ τὸ πῆρε γιὰ παιδί του. Ἦτανε, καθὼς σοῦ τὸ πρωτόπα, λεβέντης μὴ φορὰ! . . . Ἐρχονταν ἐκεῖνο τὸ βράδυ ἀπὸ τὸ ψάρεμμα. Γυμνοπόδης ὡς τὰ πόδια, μ' ἀνοιχτὸ πουκάμισο μὲ ἡλιοκαμμένο πρόσωπο, καὶ μ' ἕνα σωρὸ σγουρομαλλιά ἐστὸ κεφάλι. Ὁ παπᾶ Αὐγούλης εἶχε τὸ σπιτικό του λίγο παρέκει ἀπ' τὸ δικὸ μας, καὶ τὸ διάβα του τὸν ἔφερνε ἀπὸ τὴν πόρτα τῆς Ζωούλας. Σταμάτησε καὶ μὰς καλ-

σπέρσε. Έβγαλε δύο μπάμπουνια λαχταριστά, λαχταριστά από την κόφη του, και τὰ φίλησε στη γρηά της Ζωούλας. Η θειά Σταματούλα τὸν εὐχάρησε μ' ἕνα σωρὸ εὐχὰς και τὸν κράτησε νὰ τὸν ποτίσῃ ἕνα μαστίχι. Ὁ Γιώτης ἀπίθωσε τὴν κόφη του στὸ κατώφλι της πόρτας και κάρφωσε τὰ μάτια του ἴσια στὴ Ζωούλα. Τὸ κορίτσι χαμήλωσε τὰ δικά του κ' ἀπόμεινε μὲ τὸ κλωνάρι στὰ χέρια. Ὁ Γιώτης κυττούσε ἀκόμα μ' ἕνα τρόπο. . . . Ἐλεγε πὼς εἶχαν μάγια τὰ πορτοκάλια ποὺ ἔκοψα γὰρ τὸν ἐμάγεψαν. Ἐρροῦφηξε διπλὸ τὸ ποτηράκι τοῦ ἀπὸ τὰ χέρια τῆς γρηῆς, κ' ἔστι ξαναμμένος ἀπὸ τὸ δρόμο κ' ἀπὸ τὸ ποτὸ γύρισε στὴ Ζωούλα και τῆς ζήτησε ἕνα πορτοκάλι. Τὸ κορίτσι ταραχθῆκε λιγάκι, κοκκίνισε περισσότερο κ' ἀπὸ τὰ μενεξεδένια συγνεφάκια ποὺ ἔχρυσον ὁ ἥλιος κάτω στὸ πέλαγο, ἐδιάλεξε τὸ καλλίτερο, τὸ εὐμορφότερο και τοῦ τὸδωκε. Ὁ ψαρῆς τὸσφίξε στὸ χέρι του, ἡ θειά Σταματούλα ἔχαμογελοῦσε μὲ τὴ γερωνική της ὄψη, ἐγὼ ἀνοιξα τὸ στόμα μου, κ' ἔκουτα βουβός. Ὁ Γιώτης πῆρε τὴν κόφη του στὴν ἀγκαλιά του, μὰς καλνυκτίσε, ἔρχισε μιά ματιά ἀκόμα στὴ Ζωούλα. τὸν ἐκύτταξε κ' αὐτὴ κατὰματα, κ' ἔφυγε. Παράξενο, τόσα χρόνια τώρα και νὰ τὴν θυμᾶμαι ἐκείνη τὴ ματιά τους! . . ἀλλόκοτη ματιά, παιδί μου, ἀλλόκοτη ματιά . . .

Τὴν Κυριακὴ ξημερώνοντας ὁ Γιώτης πῆρε κ' ἔδωκε μὲ τὸ πορτοκάλι τῆς Ζωούλας. Συραφισμένος, ἀλλασμένος, εἶχε κρεμάσῃ ἀπ' τὸ ζωνάρι του μέσα στὸ κόκκινο μαντήλι του τὸ πορτοκάλι τῆς Ζωούλας κ' ἔστριβε κ' ἔστριβε τὸ ξανθὸ μουστάκι του πηγαινοερχώμενος και καμαρώνοντας ἀπὸ τὴν αὐτὴ τῆς Ζωούλας μὲ τὴν παρέα του. Κ' ἡ Ζωούλα ξεκρίδωνταν κἀπου, κἀπου στὸ παράθυρο πειρὸ ροδοκόκκινη και πειρὸ γλυκόματη ἐκείνη τὴ μέρα στ' ἄσπρο ποκάκι της. . .

Ἔτσι ἀγάλλ' ἀγάλλια ἦρθαν πολλὰ Σαββατόδραδα και ξημέρωσαν πολλές Κυριακὲς και τὸ καλλίτερο μου πορτοκάλι βρισκόταν στὸ μαντήλι τοῦ Γιώτη. Ἀπὸ τότε ἐλάξε κ' ὁ Γιώτης πειρὸ. Τώρα πρῶτος ἀπ' ὅλους ξαναγύριζε τὸ βράδυ, κ' ὕστερος ἀπ' ὅλους ἄφινε τὸ χωριὸ τὸ πρωτὸ, ξενυχτοῦσε συχνότερα μὲ τὴν παρέα στὸ κρασοπουλεῖο, μὰς ἔδωκε συχνότερα κἀτι στιχάκια τοῦ καῦμοῦ, φωνιὰ και πόνος γεμάτα, τ' ὄρεξε περισσότερα τὸ χωριὸ ἀπὸ τὴν ἐρημιά τῆς θάλασσας, ὅσο ποὺ στὰ ὕστερα δὲ αὐτὰ ἐξομπλιάστικαν ἀπ' ὅλο τὸ χωριὸ ἕνα, ἕνα, και μιά καταβολὴ ποὺ δὲν ἤξερε κανεὶς ἀπὸ ποῦ προτακούστηκε, μὰς φανερώσε μιά αὐγὴ πὼς ὁ Γιώτης ἀγαποῦσε τὴ Ζωούλα, κ' ἡ Ζωούλα τὸ Γιώτη. . .

Ἔτσι πέρασ' ἕνας χρόνος. Ἐνας χρόνος! Ἐνας λόγος εἶνε, μὰ πόσα φάρμακα μὰς ποτίζει, ὁ Θεὸς κ' ἐμεῖς τὸ ξηρομε. Σ' αὐτὸ τὸν χρόνο ἀλλάξε πειρὸπολὺ ἀκόμα κ' ὁ Γιώτης. Δὲν ἦταν πειρὸ ὁ λεβέντης τοῦ χωριοῦ, τὸ ξεφτέρει τῆς θάλασσας, ὁ μορφοειδὸς κ' ὁ καρδιοκλέφτης τῶν κοριτσιῶν μας. Οὔτε δουλειὰ πειρὸ, οὔτε ψάρεμμα. Τὸρριξε ὄρεξε γὰρ καλά. Ἀπ' τὸ κρασοπουλεῖο, και στὸ σπιτί τοῦ παπᾶ, νυκτόμηρα και γλέντι και πισοτί. Ὁ καῦμένος ὁ παπ' Ἀγγούλης κράτησε γὰρ πολὺν καιρὸ τὴν καρδιά του ποὺ φοῦσκωνε ὄρενα, μὰ τὸ χωριὸ μας ἀναταράχθηκε ὄλο. Ἐνα τέτοιο πρᾶμμα, ποτὲ δὲ μὰς στάθηκε ἄλλο φορὰ. Ὅλοι μουρμούριζαν, κ' ὄλοι τοῦ τὰ ψάλαν τοῦ παπᾶ, δὲ φέρνον καλὰ πρᾶγματα αὐτὰ, νὰ βάλλῃ τ' ὄγληγορότερο στὸν ἴσιο δρόμο τὸ παιδί. Ὁ παπ' Ἀγγούλης ὁ καῦμένος καταφέρθηκε στὰ ὕστερα. Ἄκουσε και τὴν καρδιά του και τὸν κόσμο, κ' ἄρχισε νὰ δασκαλεῖ τὸ μορφοειδὸς μας. Στὴν ἀρχὴ ὁ Γιώτης φάνηκε πὼς εἶχε πολὺ φιλότιμο, κ' ἀγάλλ' ἀγάλλια ξανάρχισε τὴ δουλειὰ του, λιγότερα τὰ γλέντια του, χαμοφρονίμεψε. Ὅλοι ἄρχισαν νὰ τοῦ ξαναμιλοῦν μὲ τὸ καλὸ, ἡ γρηῆς νὰ τὸν καλοκαρδίζουν, οἱ γερᾶνοι νὰ τοῦ λένε κἀνα μπράβο καρδιακὸ κἀπου, κἀπου, ἡ ψαρποῦλες νὰ τοῦ χαμογελοῦν συχνότερα, και τὰ πορτοκάλια τῆς βρουσούλας νὰ ξανακρεμῶνται στὸ μαντήλι του τὲς Κυριακὲς. Μὰ δὲ αὐτὰ λίγο καιρὸ βάσταξαν, κ' ὁ καλὸς σου ὁ Γιώτης ξανάπεσε στὰ χάλια του, μὲ μεγαλήτερη ὄρεξη. Τὸ χωριὸ πάλι τὲς μουρμούρες και τὰ παράπονα. Ὁ παπ' Ἀγγούλης ἀνοιξε πίσω τὰ χεῖλη του, μὰ στὰ χαμένα αὐτὴ τὴ φορὰ. Καὶ νῦταν αὐτὸ μοναχά. Ὁ

Γιώτης ἀγρίεψε τόρα. Στὸν παπᾶ ἀποκρίνονταν μὲ βαρεὶ ἀλογα, στοὺς χωριανούς του μὲ βαρύτερα, και χωρὶα κἀνα δυὸ φορὲς ποὺ ἐξάμωσε νὰ χτυπήσῃ κ' ἕνα βλάμπου, Ἐκείες τὲς μέρες ἄλλο ξαφνικὸ, χειρότερο, ἀκούστηκε στὸ χωριὸ μας. Ἡ Ζωούλα ἡ γλυκόματη, ἡ Ζωούλα ἡ ροδοκόκκινη, ἡ ξανθοῦλα, ἡ λιγνὸ κορμῆ, μ' ἐκεῖνο τὸν ἀθάνατο ἀγέρα της, βρέθηκε στὸ μὴνὰ της. Δυστυχία και κακὸ τότε. Οἱ παλῆροι μας δὲν εἶχαν δεῖ ἕνα τέτοιο πρᾶμμα μὲ τὰ μάτια τους, τέτοια πρᾶγματα οὔτε τὰ παραμύθια μας δὲ μολογοῦσαν. Ἡ δυστυχισμένη ἡ θειά Σταματούλα πῆγε νὰ χάσῃ τὸ νοῦ της· δὲν εἶχε πρόσωπο νὰ πατήσῃ στὸ κατώφλι της. Πῆγε κ' ἔπεσε στὰ πόδια τοῦ παπᾶ, κ' ὁ παπᾶς ἔβαλε ὄλα τὰ δυνατὰ του νὰ τὴν παρηγορήσῃ. Ἐρρη παρηγοριά! Ἐπιάσε μὴ Κυριακὴ ἀπολείτουργα πίσω ἀπ' τὸ ἱερὸ δυὸ τρεῖς προεστούς κ' ἕνα μπάμπου τῆς Ζωούλας, τὸ μόνο συγγενὴ της, κ' ἐσυλλογίστηκαν ἴσια μὲ τὸ μεσημέρι πὼς ν' ἀποκεπάσουν τὴ δουλειὰ. Ὅλοι ἔσκυψαν τὸ κεφάλι κ' ἀποφασισὰν μιά ὄρα ἀρχίτερα ν' ἀλλάξουν τὸ ἴδιο τὸ βράδυ τὰ στεφάνια, και νὰ κατασπᾶσῃ τὸ χωριὸ. Ἰρέχουν νὰ βροῦν τὸ Γιώτη. Πουθενὰ ὁ Γιώτης ἄρχισαν νὰ κακοδάνουν στὸ νοῦ τους οἱ ἄνθρωποι. Κἀτι μαγειρεύονταν. Πολλοὶ ἔλεγαν πὼς εἶχαν μέρες νὰ τὸν δοῦν, μὰ ὁ παπ' Ἀγγούλης ὁ καῦμένος τοὺς ἐθάραβε πάντα.

Ἰσια μὲ τὸ δειλινὸ και τὸν ὄρηκανε πεσμένο ξύλο σ' ἕνα λιοστάσι. Εἶχε γυρίσῃ μεθυσμένος στοῦπι ἀπὸνα πανηγύρι, και δὲν ἀπομπόρεσε ν' ἀνεβῆ ὡς τὸ χωριὸ. Τὸν ξυπνᾶνε, τὸν γλυκορωτοῦν ἀποδῶ κ' ἀποκει, και τοῦ το μολογοῦν στὰ ὕστερα τὸ πρᾶμμα ξάστερα. Ἄνοιξε τὰ μάτια του μεγάλα, κατακόκκινα και τοὺς ἐκύτταξε ἄγρια, ἄγρια, ἀνοιξε τὰ χεῖλη του ἄφρισμένα κ' ἔσκασε ἕνα γέλοιο τρομερὸ. Σταυροκοπήθηκαν οἱ ἄνθρωποι! Τὸν ζυγώνει κοντιότερα ὁ παπ' Ἀγγούλης, κ' ἀρχίζει νὰ τὸν καλοπιάνῃ γλυκά, γλυκά γὰρ πολλὰ ὄρα. Ἐκείνης ὄσο τοῦ μιλοῦσε ὁ παπᾶς κωνοῦσε τὸ κεφάλι του ἀπὸ τὴ μιά μεριά κ' ἀπὸ τὴν ἄλλη, κ' ἔστριβε μὲ τὰ χανδρὰ του δάκτυλα τὸ μουστάκι του. Μὰ ὕστερα σκακῆθηκε στὰ πόδια του, ἐστάθωσε τὰ χέρια του στὰ στήθια του κ' ἄρχισε νὰ τοὺς ὄρηξῃ. Ὁ παπᾶς ὁ καῦμένος δὲν ἐδείλιασε κ' ἄρχισε νὰ τον παρακαλῇ σὰν μωρὸ παιδί. Ἄξαφνα ὁ Γιώτης γυρίζει και τοῦ λέει, ἄγριος, δαιμονισμένος.

— Πῆς στὸ διάβολο τραγοῖνι μου, ἡ νὰ σὲ στεῖλω! . . . Ὁ παπᾶς θέλησε νὰ μιλήσῃ ἀκόμα ἄλλ' ἡ γλώσσά του δέθηκε. Οἱ ἄλλοι πισοτραβήθηκαν ἀπὸ τὸ φόβο τους, μονάχα ὁ μπάμπου τῆς Ζωούλας ἐστάθηκε. Τοῦ τὸλεε ἡ καρδιά τοῦ Ἀντρία. Χύθηκε νὰ τὸν πιάσῃ ἀπὸ τὴ μέση. Ὁ Γιώτης μ' ὄλο τὸ μεθύσι του τραβήθηκε και τὸβαλε στὴ φευγάλα, Ὁ Ἀντρία τὸν πῆρε στὸ κατόπι ἴσια μ' ἕκατὸ βήματα. Ἐκεῖ ἀπόκαμε ὁ Γιώτης. Ἡ μάννα ποὺ ποτίζει τὰ περιδόλια μας τὸκοψε τὸ δρόμο. Γύρισε πίσω μ' ὄρημ, γὰρ νὰ πάρῃ ζῶρη νὰ πιθῆσῃ. Μὰ ἀπὸ τὴ ζάλη του κ' ἀπὸ τὸ τρέξιμο δὲν καλοκῦτταξε μιά ἀγγιλιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, και πιθῶντας χτύπησε κατακούτελα ἀπὸ νὰ κούτσουρο κ' ἐξαπλώθηκε μέσα στὸ νερὸ. Τρέχουν κ' οἱ ἄλλοι ἀπὸ κοντὰ, τρέχει και τὸ χωριὸ ὄλο, ποῦ παραμῶνε ἀπ τὴν κορφή τοῦ βουνοῦ, και τὸν βγάνουν σκοτωμένο ἀπ τὴ μάννα. μαρμαρωθῆκαν ὄλοι, ὁ παπ' Ἀγγούλης ἐμαδοῦσε τὰ γένητα του, κάρφωνε τὰ μάτια του 'ς τὸν οὐρανὸ, κ' ἐχτυποῦσε ἀπελπισμένα τὰ χέρια του στὰ γόνατά του. Τὸν πῆραν τότε στὸ χεράμι και τὸν ἀνέβασαν στὸ παπᾶ ὄλο, βουβὸ κ' ὄλαλοι. Ἡ γυναίκες ἔσκαλαν τὸ σκούξιμο, οἱ ἄνδρες παρῆστικαν ὄλιθεροὶ και λυπημένοι τὸ δυστυχισμένο τὸν παπᾶ, ποῦ δὲν μπορούσε ν' ἀνοιξῇ τὸ στόμα του. Δυστυχισμένος ἥλιος ἐφώτισε τὸ χωριὸ μας ἐκείνη τὴ μέρα, παιδάκι μου. Στὸ σπιτί τῆς θεῆς Ζωούλας ἄλλο κακὸ κ' ἐκεῖ. Ἡ Ζωούλα σωριασμένη στὸ πάτωμα ἔχτυποῦσε τὸ κεφάλι της καταγῆς, κ' ἔσχιζε ἀπ' τὴν ἀπελπισία της τὰ μάγουλά της μὲ τὰ νύχια της. Τὸ ἴδιο βράδυ ἀπόρηξε ἡ δυστυχία! . . . Μὰ τί τὸ θέλεις σ' ὄλαις σ' ὄλαις αὐτὲς τὲς σφοδρὲς δὲ βάσταξε, και σάλεψε τὸ λογικὸ της. Τὴ Δευτέρα ξημερώνοντας, ἄμα ἀποχωμάτισαν τὸ Γιώτη, ἐπῆδον ἀπ' τὸ παράθυρο στὸ δρόμο παλαβῆ. Κανεὶς δὲ μπορούσε νὰ τὴν πιάσῃ, και νὰ τὴν συμ-

μάσῃ πειρὸ. Τὴ θυμᾶμαι, ὡς τὸν καιρὸ ποὺ ξεντεῦθηκα — Πάρτε πορτοκάλια! δροσερὰ πορτοκαλλῆκια, νὰ νὰ ξημερονοβραδυνᾶζεται πότε στὸ χωριὸ, και πότε στὰ σὰς χαρᾶ, χὰ! χὰ! χὰ! . . . Πάρτε πορτοκαλλῆκια τῆς περιδόλια ξυπόλητη, μισόγυμνη, μὲ πεταχτὰ μάτια, μὲ βρουσούλας! χὰ! χὰ! χὰ! . . .

ΜΗΤΣΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

ANAMNHEIS

Τὸ παραμῶνι και τὰ παιδιὰ χαρῶπά, μὲ τὰ εὐρισκόμην ἐξω τῆς πόλεως μὲ τοὺς γονεῖς και τ' ἀδέλφια μου. Ὅλη ἡ πόλις ἦτο συνηγμένη ἐκεῖ και καθεὶς διέκρινε εἰς τὸ ὄμμα τοῦ ἄλλου τὸ χαρμῶσον αἰσθημα τὸ ὄποιον κατεῖχε τὴν ἰδικὴν του ψυχὴν. Ὁ ὄριζων ἦτο καθαρὸς και τὰ βουνά, μακρὰν, μὲ τὸν βαθὺν χρωματισμόν των, ἐξωγραφίζοντο ἄρμονικὰ γύρω τοῦ μαγειμένου ὄλου τοῦ στερεώματος. Χαμηλά, τόσον ὡστε ἐνόμιζον ὅτι εἰς ὄλα γλεπτὰ θὰ εὐρίσκοντο ἐν τῷ μέσῳ ἡμῶν, Χερουδεῖμ ἐκράτον βιβλίον ἀνοικτόν, τὸ ὄποιον ὄμοιαζε μὲ εὐαγγέλιον. Τὰ φύλλα του εἶχαν τὸ ὄραϊον χρῶμα τοῦ οὐρανοῦ και εἰς τὸ μέσον, κεντημένη ἀπὸ ἔστρα μὲ γλυκὺ και συμπαθὲς φέγγος, ἀνεζινώσκειτο ἡ λέξις: ΑΓΑΠΗ. Ὁ ἥλιος ὄλόχρυσος, χωρὶς ἡ λάμψις του νὰ θαμβῶνῃ τοὺς ὄφθαλμούς, περιέβαλλε τὴν εἰκόνα ὡς λαμπρὸν μλαίσιον.

Παντοῦ ἔχνητο χαρὰ ἀσυνήθης. Συνηγμένοι ὄλοι γύρω τῆς τραπέζης, τὴν ὄποιαν εἶχομεν κοσμήσει μὲ ἄνθη και καρπούς, ἀντιπλάσσομεν τὰς εὐχὰς τῶν Χριστουγέννων. Εἶχομεν ἀναμμένους ὄλους τοὺς λαμπτήρας τοῦ ἀεριοφῶτος και ὑπὸ τὸ ἀπλετον φῶς διέκρινες ζωγραφισμένον εἰς τὰ πρόσωπά μας ἄρρητον εὐχαριστήσιον.

Νομίζεις ὅτι τὴν ἐσπέραν ἐκείνην ὄλοι λησμονοῦν τὰς φροντίδας και τὰς θλίψεις τῆς ζωῆς. Ἡ δυστυχία, ἡ ὄποια καθ' ἐκάστην σπῆνει τὴν σκηνὴν της ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀνθρώπων, γίνεται τότε ἡπιωτέρα και λαμβάνει και αὐτὴ ἐκφῆσιν οὐρανιας χάριτος.

*

Ὅταν ἐπῆγα νὰ κατακλιθῶ, ἦτον ἀκόμη ποτισμένη ἡ ψυχὴ μου μὲ τὴν εὐφροσύνην τῆς ἐσπέρας ἐκείνης. Τόσον ἤρεμον ἦπνον ποτὲ δὲν ἐκοιμήθην. Ἄνευρεθῆν ὅτι

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ — ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

ἮΝ χαρὰν καὶ εὐφροσύνην, ἦν ἀνά τον χριστιανικὸν κόσμον διαχέει ἡ ἑορτὴ ἐπὶ τῇ γεννήσει τοῦ υἱοῦ τῆς παρθένου, διαδέχεται ἡδη ἕτερος χαρμόσυτος στρόβιλος, τὸν ὁποῖον ἐξεγείρει τὸ πλήρες ἐλπίδων ἀνατέλλον νέον ἔτος.

Ἡ ἑορτὴ ἐπὶ τῷ μεγάλῳ γεγονότι τῆς Βηθλεὲμ, ὅπερ κατεκρήμνισε τοὺς Θεοὺς ἀπὸ τοῦ Ὀλύμπου καὶ περιώρισε τὴν Πυθίαν ἐν τὸς φρενοκομείου, ἀποτελεῖ ἀληθῆ χαρὰν διὰ πᾶσαν χριστιανικὴν ὑπαρξιν. Ἡ ἐν τῷ σπλαίφῳ καὶ τῇ φάτῃ ἐμφάνις τοῦ Ναζωραίου, οἱ μάγοι καὶ ὁ ἀστὴρ, οἱ ποιμένες καὶ οἱ Ἄγγελοι, ἡ ἐπὶ τοῖς ἀνθρώποις εἰρήνη καὶ εὐδοκία, ἦν οὗτοι διὰ τῆς γεννήσεως τοῦ Ἐμμανουὴλ προαγγέλουσιν, ἡ φυγὴ εἰς Αἴγυπτον, τὰ ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐπελθόντα ἀποτελέσματα, ὅλων τῶν μετῶν ποιήσεως ἐπεισοδίων τούτων ἡ ἀνάμνησις, ὅπερ ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν διὰ στίχων ἀπαραμίλλου ἐμπνεύσεως ἐξύμνησε, ἀνυψοῖ τὸ πνεῦμα ἡμῶν καὶ πληροῖ ἀγαλλιᾶσεως πᾶσαν χριστιανικὴν καρδίαν. Μὲ ἀμυμήτους ἐν τοῖς ναοῖς ὕμνους, με μεδονυκτίους λειτουργίας, με δεῖπνα περὶ τὸ λυκαυγές, με τὰ κἀλλὰ ἐν τοῖς ὁδοῖς, με εὐθυμίαν καὶ εὐφροσύνην περὶ τὴν τράπεζαν, ὑπὸ τὴν οἰκογενειακὴν στέγην, ὅπου ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ συνέρχονται συγγενεῖς τε καὶ φίλοι, ἐκδηλοῦται παρ' ἡμῖν τὸ χαρμόσυτον τῆς ἡμέρας, διαχέομενον παντοῦ ἐξίσου, καὶ εἰς τὰ μέγαρα τῶν πλουσίων, καὶ εἰς τὴν καλύβην τοῦ πένιτος, καὶ εἰς τὰ μεγαλοπρεπῆ ἀνάκτορα, καὶ εἰς τὰς τρώγλας τῶν φυλάκων. Ὁ χριστιανικὸς κόσμος μόνον κατὰ τὴν ἡμέραν τούτων φαίνεται ἑφαρμόζων κατὰ τὴν τὰς μεγάλας τοῦ ἀρχηγοῦ του ἐν τολὰς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους, ἐλεεῖτε τοὺς πᾶσχοντα. Ἐὰν ἡ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην ἐπικρατοῦσα μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων ἀγάπη καὶ ἡ ἐκδηλουμένη φιλανθρωπία πρὸς τὸν πληθὸν συνεχίζοντο, διήρκουν καθ' ὅλον τὸ ἔτος, ποῖαν θεάρεστον ὄψιν, ἀξίαν τοῦ προσρισμοῦ τῆς καὶ τοῦ ἀρχηγοῦ τῆς, θὰ εἶχεν ἡ χριστιανικὴ κοινωνία! Ἄλλ' ὁ χριστιανὸς ἀνθρώπος ἅμα τῇ παρελεύσει τῆς ἡμέρας ταύτης καὶ ἐπανέρχεται εἰς τὸ πρῶτον καθεστὸς. Ἀρχίζει τὸν ὑπολογισμὸν καὶ τὴν ὑστεροβουλίαν, καὶ ἔχει ἀνάγκη ἐνὸς ἔτους, ὅπως ἐπανίδῃ πάλιν κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τὸν πᾶσχοντα πληθὸν του!

Ἄλλ' ὀλίγου δεῖν ἢ ἐπὶ τῶν Χριστουγέννων φιλοσοφία αὐτὴ νὰ μᾶς παρασύρῃ καὶ λησμονήσωμεν τὸν ὄλον τῆς πρώτης τοῦ ἔτους ἔτους. Νομίζομεν ἢ ἐπὶ τῷ νέῳ ἔτει ἐκδηλουμένη χαρὰ ὅτι ἔχει τὸ ὀξύμορον, τὸ μὴ φυσικόν. Εἶνε ἀγαλλίασις ἢ προσθήκη ἐνὸς ἔτους εἰς τὸ παθητικὸν τοῦ τοῦ βίου, ἢ ἀνταλλαγὴ αὐτοῦ ἀντὶ μιᾶς ὑπτιδος, λευκῶν τριχῶν, ἐνὸς κατακυλίσματος εἰς τὸ περιεχόμενον τοῦ τεσσαρακοστοῦ ἔτους τοῦ βίου, μιᾶς εἰσβολῆς εἰς τὸν χῶρον τοῦ ἐξηκοστοῦ; Ἐχει τίς τοιαύτην αὐταπάρνησιν, ὥστε νὰ χαίρῃ, διότι γηράσκει, νὰ ἀγάλλεται, διότι ἀποχωρίζεται διὰ παντός τῆς νεανικῆς ἡλικίας, νὰ αισθάνεται εὐφροσύνην, διότι κατάρθωσε νὰ σμικρύνῃ κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ βίου του; Ἡ νεανίς, ἥτις μετὰ τὸσαύτης χαρᾶς ἀτενίζει τὴν ἀνατολὴν τοῦ νέου ἔτους, θὰ ἐπιανεύρῃ τὰ ῥόδα τῶν παρεῶν τῆς, ὅπερ τοῦτο θὰ ἀφαρπάσῃ παρ' αὐτῆς; Ὁ πλήρης σφρίγγος νεανίας θὰ ἐπανεέλθῃ εἰς τὴν ὄρατον νεανικὴν ἐποχὴν τῶν ἐρώτων καὶ τῶν γλυκῶν ὀνείρων, καὶ ὁ τὴν μέσσην ἡλικίαν ὑπερβάς, θὰ εὐρῃ ποῦ νὰ σταματήσῃ εἰς τὸν κατῆφορον, εἰς ὃν τὸν ὠθεῖ τὸ νέον ἔτος; Εἶνε τίς τόσῳ ὀλίγον μάταιος, ὥστε νὰ χαίρῃ διὰ τὰ δῶρα ταῦτα τῆς πρώτης τοῦ ἔτους; Οὐχὶ βεβαίως.

Ἄλλ' ἡ ἐλπίς, αἱ ἐλπίδες, ἡ πραγμάτωσις ἀπειρῶν ὀνείρων καὶ ὀνειροπολημάτων, ἰδοὺ ὄψεαι ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν, ὀνοσιῶν ἂν θέλετε, ἥτις μεταβάλλει τὴν μάλλον δυσᾶρεστον ταύτην τοῦ βίου εἰς ἡμέραν χαρᾶς καὶ ἀγαλλιᾶσεως. Ὅ,τι δὲν ἐπραγματοποίησε τὸ παλαιὸν ἔτος, θὰ ἐπραγματοποιήσῃ τὸ νέον, ὅ,τι δὲν ἐπετεύχθη τότε, θὰ ἐπιτευχθῆ νῦν. Αὕτη εἶνε ἡ χρυσὴ γέφυρα δι' ἣς τὸ παλαιὸν ἔτος μᾶς μεταφέρει εἰς τὸ νέον, καὶ μεθ' ἡμῶν μεταβιάζει καὶ ὅλας τὰς ἐλπίδας μας καὶ τὰ ὄνειρά μας. Ἡμέραν παρ' ἡμέραν μᾶς ἀποπλανᾷ πάλιν τοῦτο καὶ μολις περὶ δυσμᾶς, οὐχὶ πλέον τοῦ ἔτους, ἀλλὰ τοῦ βίου μας κατορθοῦμεν νὰ ἐννοήσωμεν τὴν ἀλήθειαν τοῦ δημῶδους λόγιου «κάθε πέρυσιν καὶ καλλίτερα, κάθε φέτο καὶ χειρότερα».

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑΤΟΓΡΑΦΟΣ

Ω ΜΟΥΣΑ!

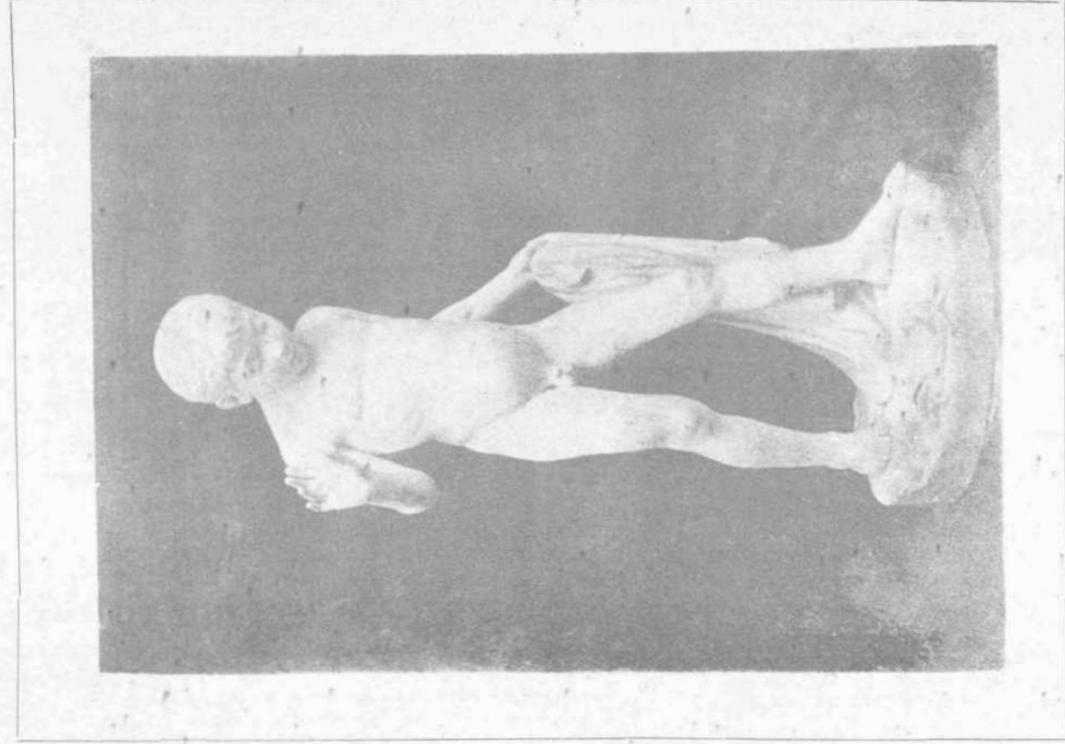
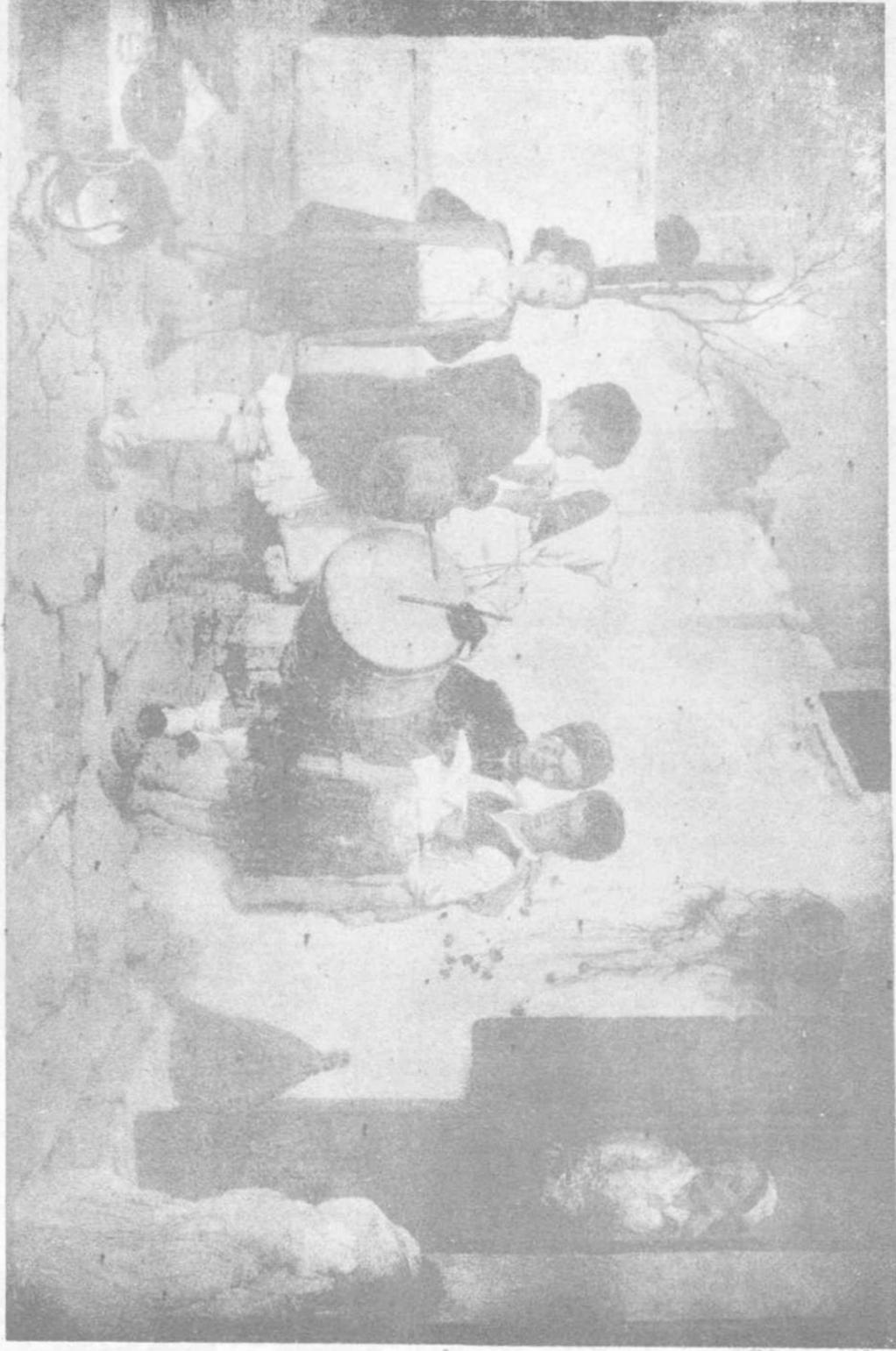
ΟΡΗ τῆς Γῆς καὶ τ' Οὐρανοῦ ποῦ ἐδῶ 'ς τὸν Ἐλικῶνα Ἡ Ἑλλάς πρωτοπροσκύνησε, σεβάσμια Μοῦσα, εἰκόνα τοῦ Ἀπέριου, ἀπ' τῶν γονέων σου πῶς τέλεια τὸ ζευγάρι, Ὡ Μοῦσα, θεῖα 'ς τὴ δύναμι κι' ἀνθρώπινη 'ς τὴ χάρι, Ποῦ λούζεσαι 'ς τὸν Περμησσὸ κι' ἀπὸ τῆς Ἰπποκρήνης Πίνεις τ' ἀθάνατο νερὸ καὶ τραγουδᾷς καὶ δίνεις Ὀνειράτα, φτερά, φωνὴ 'ς τὸν ποιητὴ τὸ γυιὸ σου Ὡ Μοῦσα πῶχεις ἐκκλησιὰ τῆ Φύσι, καὶ εἰδωλό σου Κάθε πηγῆ, κάθε νερὸ ποῦ ρεεῖ παντοῦ ὄλοένα Γοργό, δροσᾶτο, διάφανο, καθάριο σὰν ἐσένα Ὡ Μοῦσα τῆς ζωῆς ἐσὺ καὶ Μοῦσα τῆς ἀδύσσου, Προφήτισσα καὶ μάγισσα, ποῦ μόνο ἀπ' τὴν πνοή σου Δύναται κόσμος νὰ χαθῆ καὶ κόσμος νὰ βῆ νέος, Ὡ μάνα καὶ τῶν πλανερῶν Σειρήνων καὶ τοῦ Ὀρφέως, Μοῦσα, εἶνε κάθε ποιητῆς ἀγαπητὸς σου ἐσένα, Κ' ἐκεῖνος ποῦ γαλήνια γυρᾷ 'στὰ περασμένα Κι' ὀλόκληρου λαοῦ ἱστορεῖ τὴ δόξα καὶ τὴ μοῖρα, Κι' αὐτὸς ποῦ τραγουδεῖ καὶ μούους δικούς του με τὴ λύρα Μὰ σὲ πολὺ 'στὸ θέατρο τὸν ἀγαπᾷς, ἐκεῖ ὅπου Λέει τῆς ζωῆς τὰ βάσανα καὶ τὴ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου, Δείχνει τοῦ ἀνθρώπου τὴν ψυχὴ—τὸ ῥόδο καὶ τ' ἀγκάθι Μὲ τὰ μεγάλα αἰσθήματα καὶ τὰ μεγάλα πάθη. Ὡ Μοῦσα, πῶς πολὺ ἀγαπᾷς τὸν ψάλτη ποῦ 'στὰ πλήθη Μὲ μιὰ ἱστορία τεχνικῆ, μ' ἀπλό ἕνα παραμῦθι Γέλια γεννάει καὶ δάκρυα καὶ πόθους ἀντρεϊμένους Καὶ τὴν τιμὴ τῆς Ἀρετῆς καὶ τὴ λατρεία τοῦ Γένους! Γιατὶ τὸν ποιητὴ τὸν θεὸς ἤρωα, νὰ μὴ δειλιάζῃ Στὰ πλήθη ἐμπρός ἐπαρθετικῆ ψυχῆ νὰ ξεσκεπάζῃ Καὶ νὰ παλεύῃ ἕνας αὐτὸς με ὄλους καὶ γενναῖα Μὲς 'στὲς καρδιᾶς τοῦ λόγου του νὰ στήνῃ τὴ σημαία!

Στὴ Σπάρτη μιὰ φορὰ θεὰ βασίλισσα ὅταν ἦσουν, Μοῦσα, θυσίαζαν 'ς ἐσὲ προτοῦ νὰ πολεμήσουν, Κ' ἐδῶ, νεράϊδα τοῦ Ἰλισσοῦ, κι' ἐδῶ μεσ' 'στὴν Ἀθῆνα Ὡ τοῦ Σοφοκλῆ πρωτόλαμψες τὰ μάτια 'σὰν ἀκτίνα! Κόρη τῆς Γῆς καὶ τ' Οὐρανοῦ, γῆς κι' οὐρανῶν εἰκόνα, Ἔλα καὶ δὸς μας δύναμι γιὰ τὸν καλὸν ἀγῶνα, Μὲ δάφνες καὶ με στοχασμοὺς ὡραίους ἀγκάλιασέ μας, Καὶ λόγια ποῦ ἀξία γεννοῦν ἔργα ψιθύρισέ μας, Καθὼς γροικοῦσαν μιὰ φορὰ τὲς νύχτες τὴ λαλιά σου Οἱ Ἐλικῶνιοι ραψοδοί, πρωτότοκα παιδιὰ σου. Καὶ τῆς Ἑλλάδος φέρεσε πάλι ἀφθαρτο στεφάνι Μ' ἕναν Αἰσχύλο δεύτερο καὶ μ' ἕνα Ἀριστοφάνη!

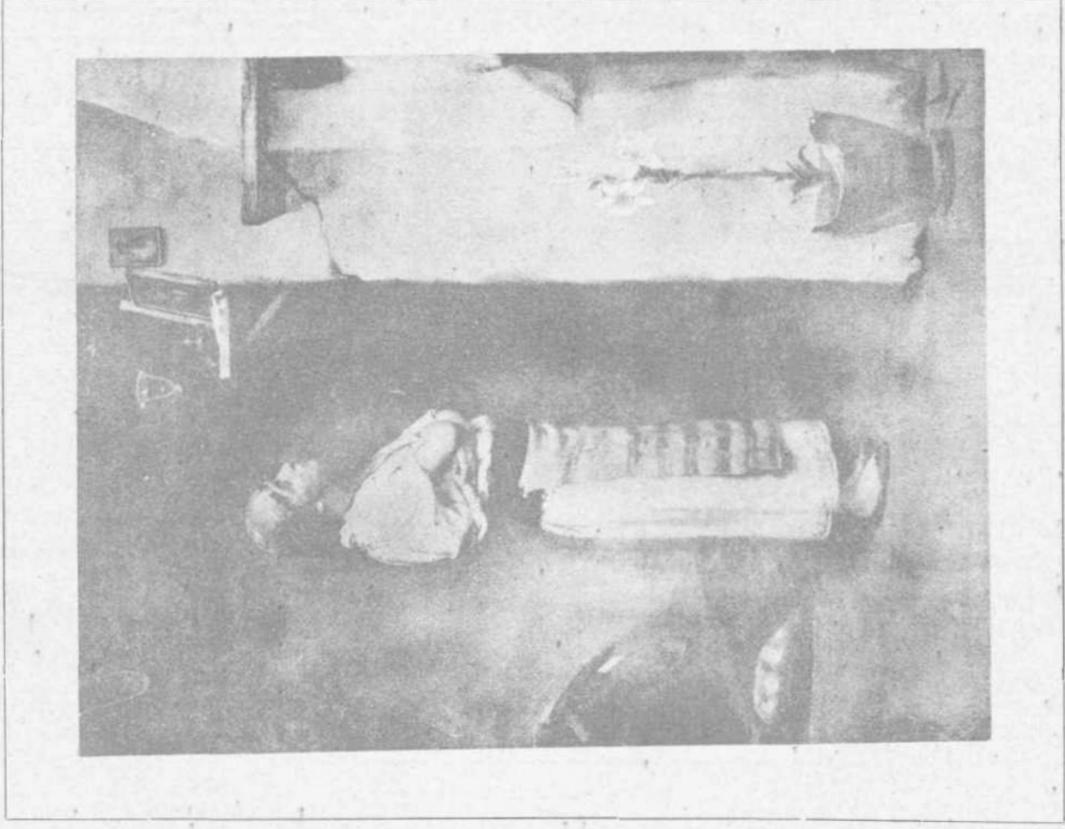
ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Ἐργὸν διὰ τὸν ἠθοποιὸν κ. Λεκατοῦ πρὸς ἀπαγγελίαν ἐν τῷ θεάτρῳ.

ΤΑ ΚΑΛΑΝΤΑ ΕΙΚΟΝ - Ν. ΑΥΡΑ

ΚΑΡΚΙΝΟΦΟΒΙΑ - ΑΓΛΑΜΑ Γ. ΒΡΟΤΤΟΥ

ΠΡΩΙΝΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ - ΕΙΚΟΝ ΠΑΛΑΗ

* TA ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ EN ΓΕΡΜΑΝΙΑ * *

ΓΙΑ ΕΝ ΜΟΙ **Ε**ΝΕΧΑΡΑΧΘΗ τοσοῦτον βαθέως ἐν τῇ μνήμῃ ἐκ τῆς τριετοῦς ἐν Γερμανίᾳ διαμονῆς μου, ὅσον ἡ μεγάλη αὐτῆ χριστιανικῆ ἑορτῆ τῶν Γερμανῶν, πρὸς τὴν ὁποίαν μόνον παρ' ἡμῶν ἡ ἑορτῆ τοῦ Πάσχα δύναται ἀμυδρῶς πῶς νὰ παραβληθῆ. Ἐπιταεῖται ἤδη παρῆλθεν ἀπὸ τῆς ἐπιπόρευσός μου καὶ ἡ ἡμέρα ἐκείνη, ἡ διὰ τὴν Γερμανίαν πλήρης θρησκευτικοῦ μεγαλείου καὶ ἔθνικοῦ μυστικισμοῦ, ἀντιπαρέχεται πρὸ τῶν ἐκθάμβων ἐπὶ ὀφθαλμῶν μου μετὰ τὰς πανηγύρεις τῆς (Messe) μετὰ τὰ ἐλάτκια τῆς, τὰ ὁποῖα τοσοῦτον ἐξύμνησεν ἡ μάγος τοῦ Δανουῖ ποιοτοῦ φαντασία, μετὰ τὰ γλυκίσματα τῆς, μετὰ τὰ δῶρα τῆς, μετὰ τοὺς χιονοκρίματα τῆς καὶ τὸς ἀλλὰ θαυμάσια.

*

Χι! Οὐτε αἱ χρυσόξανθαι ἐκεῖναι κόμαι τῶν τόσων ἰκρέτην σου, αἱ ὁποῖαι ὡς χρυσάκτινες κομήται λάμπουν εἰς τὴν ἐν τῷ στερεώματι τῆς φαντασίας μου, οὐτε αἱ ἀειμάνειαι ἐκεῖναι μορφῆαι τῶν σπουδαίων τῶν εἰκοσὶ Πανεπιστημίων σου, ὁμοιάζουσαι πρὸς ἱερογλυφικὰς περιγυμνὰς, μετὰ τὰς πολυποικιλίας, τὰς πολυσχήμες οὐλὰς ἐπὶ τῶν προσώπων τῶν καὶ τὰ μικροσκοπικὰ πηλιδία τῶν, οὐτε τὸ ἀφροστέφες καὶ ξανθὸν ποτὸν τοῦ Γαμβρίνου σου, προσφερόμενον ἀκόμην καὶ ὑπὸ τῶν ἐρωτοτρόπων ἱεραίων σου, τῶν ὡραίων κελυφῶν. Οὐτε τὰ αἰθαλῆ καὶ βαθυπράσινα δάση σου, εἰς τὰ ὁποῖα πλανῶνται ἡμεροὶ καὶ ἀμέριμοι αἱ δορκάδες ὡς παρ' ἡμῶν τὰ ἀρνία, ἀλλ' εἰς τὰ ὁποῖα οὐτε καπνίζουσιν ἐκ φόβου μὴ διαδώσῃ τὸ πῦρ τὰ εὐγενῆ καὶ πελοπιτινὰ τέκνα σου, τίποτε, τίποτε, δὲν μοὶ ἐνεποίησε τοσαύτην αἰσθησίν, ὡς αἰσθησῆς καὶ τρυφερὰ Τεύτων, ὅσον τὰ βαῖν ἀχρῶν σου, τὰ θεσπέσια ἐκεῖνα Χριστούγεννά σου.

*

Ἐμεινον ἀπαθῆς εἰς τὰ Christmas τῶν φλεγματικῶν Βρετανῶν, ἀδιάφορος εἰς τὰ Noël τῶν θεατρικῶν Γάλλων, καὶ ψυχρὸς εἰς τὸ Natale τῶν Ἰταλῶν, οἵτινες τοσαῦτα καταδροχθίζουσι γλυκίσματα, πλακοῦνται καὶ μακαρόνια κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὥστε νομίζεις ὅτι ἐπέφθον καὶ ἐνήστευον καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Καὶ εἰς τὰ τρία αὐτὰ Χριστούγεννα ἡ καρδιά μου δὲν μοὶ ἔλεγε τίποτε. Ὁ δὲ νοῦς μου ἐπερυγίχε μακρὰν εἰς τὴν πατρίδα μου. Ἀλλ' ἐν Γερμανίᾳ κατὰ τὴν ἁγίαν αὐτὴν ἡμέραν ἐπὶ τοσοῦτον μοὶ ἐπεβάλλετο ἡ θρησκευτικὴ ἐκείνη κατάνυξις ὀλοκλήρου λαοῦ, καὶ λαοῦ μάλιστα κατὰ τὰ ἅλα ἥκιστα διαχριστικοῦ ἐπὶ τοσοῦτον μετουσιούτο ἐν ἐμοὶ τὸ χριστιανικὸν αἰσθημα καὶ ἡ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ ἰδέα. Ὅστε ἀδελοφύμενος μετ' αὐτῶν ἐν Χριστῷ ἐπὶ μίαν μόνον ἡμέραν, ἐξεγερμανίζουσαν ἀσυνειδήτως καὶ καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν ἐκείνην ἐλθμονοῦν πατρίδα, οἰκογένειαν, φίλους, καὶ ἔχαιρον, ἐσκεπτόμην, ἠσθάνομην ὡς Γερμανὸς λαμβάνων κατὰ μέρος εἰς τὸν στολισμὸν τοῦ δένδρου μετὰ παιδικῆς ζοηρότητος καὶ ἀνεκφράστου διαχύσεως. Ὡ, τὰ γρυσὰ ἐκεῖνα χρόνια!

*

Ἀλλ' ἐὰν εἶνε τόσον μεγαλοπρεπῆ καὶ ἐπιβάλλοντα τὰ Χριστούγεννα εἰς τὰς πόλεις τῆς Γερμανίας, ἰδίως Βερολίνον, Λειψίαν καὶ Μόναχον, τὰ ἐν τοῖς χωρίοις αὐτῆς εἶνε θρησκευτικώτερα, ἀφελέστερα, εἰδυλλιακώτερα. Ἐπειδὴ δὲ πολλοὶ τῶν ἐν Γερμανίᾳ σπουδασάντων Ἑλλήνων περιέγραψαν τὰ τῶν πόλεων Χριστούγεννα θέλω προσπαθῆσαι νὰ δώσω ἀμυδρῶς τινὰ περιγραφήν ἐκείνων τῶν χωρίων, εἰς τὴν ὁποίαν νύτῃς νὰ διαμείνω μῆνας τινὰς τὸ πρῶτον πρὸς ἐκμάθησιν τῆς Γερμανικῆς γλώσσης.

*

Ἀλλὰ χωρὶον λέγων, Ἑλλῶν ἀναγνώστα μου, δὲν ἐννοῶ οὐτε τῆς Κουκουβάουνης οὐτε τὸ Χαλάνδρι. Τὸ Κόννεβιτς, πλησίον τῆς Λειψίας κείμενον, ὅπως τὰ χίλια ἄλλα χωρία τῆς Γερμανίας, ἔχει τὸν ἱποσιδηροδρομὸν του, τὴν λέσχην του, τὰ μεγάλα ξενοδοχεῖα του, τὸ δάσος του, τὸ παραποτάμιον τῆς Ἄλβιος, τὴν μαγευτικὴν Ἐλστερ, καὶ 10 χιλιάδας κατοικοῦς.

Ἦμιν οἰκτρόφους παρὰ τῷ πάστορι (ἐφημερίῳ) τοῦ χωρίου κ. Μύλλερ, ὅστις μετ' ἄλλας τὰς χριστιανικὰς ἀρετὰς του, ἐμίσει θανάσιμος τοὺς Ἑβραίους καὶ ἐλάτρευε κατὰ τὰς ἐξ ἡμέρας τῆς ἐβδομάδος, ἐκτὸς ἐννοεῖται τῆς Κυριακῆς, τὸν Γαμβρίνον.

ἔχει δύο υἱοὺς τὸν ἓνα ὀνόματι Φρίτς, τὸν ἕτερον Χίνς. Ὁ εἰς, ὁ Φρίτς ἀρειμάνιος, ἀτρόμητος ζυθοπότης, μόνον ἰδανικὸν ἔχων πῶς νὰ κεντήσῃ τὴν πρόσωπόν του μετὰ ἄλλαις δέκα σπαθιαῖς ἀκόμην, κάλλιτος ἀλλ' ἐπικίνδυνος φίλος, γιὰτὶ δὲν ἐχοράτευε, μετ' ἐν ἀμφίβολον μειδιαμά σου, σου ἔστειλε τὴν ἐπαύριον δύο σπουδαστάς, ἀδελφοὺς ἐν χρώματι (Couleurbrüder) ἐκ τοῦ σωματείου τῆς Saxonia. Ὁ ἕτερος, ὁ Χάνς, ἀλόφανθος εἰκοσαετής νεανίας, ὁ ἀντίπους τοῦ Φρίτς, ρωμαντικός, βερθερίων, μυστηριώδης καὶ ὀλίγον ποιητής. Μεταξὺ τῶν δύο τούτων τύπων θέσαστε εἰς τὸ μέσον τὸν ὡς ἀστακὸν κόκκινον Πάστορα τοῦ Κόννεβιτς, ὀλλοστρόγγυλον πεντηκοντούτην ἄνδρα μετὰ τῆς μεσήλικος ἐπίσης, κατ' ὄχνου γαλανθῆς καὶ ἀλλοτῆ ποτε ξανθῆς κυρίας Μύλλερ, καὶ ἔχετε πλήρη τὴν εἰκόνα τῆς ἀγαθῆς καὶ χριστιανικωτάτης οἰκογενείας, ἐν ἧ τὸ πρῶτον ἐδιδάχθη τὴν γλώσσαν τοῦ Σίλλερ καὶ τοῦ Γκαίτε.

*

ἔχον εἰσέλθει ὡς οἰκτρόφος παρὰ τῷ σεβαστῷ Πάστορι κατὰ τὰς ἀρχὰς Δεκεμβρίου 1882. Τὸ ζωηρότερον θέμα τῆς συνομιλίας τῆς τε οἰκογενείας καὶ τῶν οἰκτρόφων εἰς τὴν τράπεζαν, ἦσαν τὰ προσεγγίζοντα Χριστούγεννα, καὶ ἰδίως τὸ δένδρον τῶν Χριστούγεννων, τὸ ἔλατον. Ὁ ἀγαθὸς Πάστορ δὲν ἔπαυε ἐξαίρων τὴν σημασίαν τῆς ἑορτῆς ταύτης ἐν Γερμανίᾳ, ἀφορμὴν δὲ λαμβάνων ἐξ αὐτῆς ἐνόμιζε κατάλληλον νὰ ἐκφενδονίζῃ τοὺς μύθους τῆς εὐγλωττίας του κατὰ τῶν Ἑβραίων οἵτινες, ἦσαν les bêtes noires τοῦ ἐνθέρμου ὀπαδοῦ τούτου τοῦ αὐλικοῦ, ἐφημερίου καὶ διασήμεου ἀντισημιτιστοῦ ἐν Βερολίνῳ Stocker. Ἐπρεπε νὰ ἐβλέπετε τὸν Πάστορα Μύλλερ πῶς ἐρόντα

ἐπὶ τῆς τραπέζης τὴν πυγμὴν του, ὅταν τις ἐξ ἡμῶν, προσεπάθει δεξιὰ - δεξιὰ - νὰ λάβῃ ὑπὸ τὴν προσταδίαν του τὰ δυστυχῆ τέκνα τοῦ Ἰσραὴλ.

*

Μεταξὺ τῶν οἰκτρόφων τοῦ Πάστορος Μύλλερ ὑπῆρχον καὶ δύο ἄλλοι ἐκτὸς ἐμοῦ, εἰς Ἰάλλος καὶ εἰς Ἰσπανός, οἵτινες ἐπίσης ἐδεικνυον περιεργεῖαν διὰ τὴν γερμανικὴν ἑορτὴν, ἀλλ' ἀνευ θερμῆς διαφέροντος, ὡς ἐγώ, ὁ μὲν πρῶτος ἐνεκα τῆς ἐθνικῆς ἀντιζηλίας, ἦν κακῶς ὑπέκρυπτεν, ὁ δὲ δεύτερος ἐνεκα τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ, ὅστις χαρακτηρίζει τὴν καθολικὴν πατρίδα του.

Ἐπὶ τέλους ἡ περιπόθητος ἡμέρα ἐφθάσεν, ἡ παραμονὴ τῶν Χριστούγεννων. Μόλις ἠγέρθη τὴν πρωΐαν, εἶδον ἀσυνήθην τινα κίνησιν ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Πάστορος. Μετατόπισις τοῦ κλειδοκυμβάλου εἰς τὸ δωμάτιον ἐγὼ ἐπρόκειτο νὰ στηθῆ τὸ δένδρον, καὶ ἐκκένωσις τοῦ δωματίου τούτου καὶ μεταφορὰ τῶν ἐπιπέλων τῶν ὡς ἄλλα τοῦ οἴκου δωματίων. Ὁ Φρίτς καὶ ὁ Χάνς, εἶχον ἐγερθῆ ὀρθρον βαθέως καὶ ἐπέστρεφον ἤδη ἐπὶ τοῦ οἴκου μετὰ τὸ ἔλατον τὸ ὁποῖον ἔκοψαν εἰς τὸ πλῆσιον δάσος. Ὁ Πάστορ μόνον ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ ἀνακλιντροῦ ἐν ὀλυμπίῳ γαλήνῃ, καπνίζων τὴν λαμπρὰν ἐξ ἀφροῦ τῆς θαλάσσης καπνὸν σὺργικὰ του (Meerschaum), καὶ μελετῶν τὸν λόγον, ὃν ἤθελεν ἐκφωνῆσαι τὴν ἐπαύριον ἀπὸ τῆς ἱερᾶς πύλης τοῦ ναοῦ.

Ἡ κυρία Μύλλερ ἐπέστρεψε τὴν δεκάτην ὥραν π. μ. ἐκ Λειψίας, ἐνῶ εἶχε μετὰβῆ πρὸς ἀγορὰν τῶν ὄρων, τῶν γλυκισμάτων καὶ τῶν στολισμάτων τοῦ δένδρου. Ἀλλὰ τὸ ὠραιότερον στόλισμα τὸ ὁποῖον ἔφερε μετὰ τῆς, ἦτο ἡ ἀνγυρία τῆς, δεκαεξαετίας ξανθῆ κόρη, ἐκπλάγλου καλλονῆς, ὀνόματι Μαργαρίτα, ἦν πρὸ πολλοῦ ἐπεθύμουν νὰ γνωρίσω καὶ κατ' ὄψιν, ἀφ' οὗ ὁ Χάνς μοὶ ὤμειλε κατ' ἐκαστὴν εἰς τὴν τράπεζαν περὶ τῆς ὡραίας ἐξαδέλφης του μετὰ ὅπως ἤθελε ζηλεύσει καὶ αὐτὸς ὁ Ἀδελάρδος. Ἦτο ἡ πρώτη φορά καθ' ἣν τὴν ἐβλεπον, ἀφ' ἧς ἔχον ἐισέλθει ὡς οἰκτρόφος εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐφημερίου. Μόλις εἰσῆλθεν ἔτρεψεν εἰς τὴν ἀγκάλην τοῦ Πάστορος καὶ τὸν ἠσπάσθη εἰτα χαριετίσασα ἡμᾶς τοὺς οἰκτρόφους διὰ χαριεστάτης ὑποκλίσεως τῆς μικρᾶς καὶ νοήμονος κεφαλῆς τῆς μετέβη εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου ἐκλείθη μετὰ τῆς θείας τῆς καὶ τῶν δύο ἐξαδέλφων τῆς, διὰ νὰ τοῖς βοηθήσῃ εἰς τὸν στολισμὸν τοῦ δένδρου.

*

Εἶνε ἀδύνατον νὰ περιγραφῆ ἡ περιεργεῖά μου ὅπως ἴδω τὸ δένδρον. Ἀλλ' ἡ εἰσοδος εἰς τὸ δωμάτιον εἶχεν ἀπαγορευθῆ αὐστηρῶς εἰς τοὺς οἰκτρόφους ἰδίᾳ, πρὸς τοὺς ὁποίους ἐπεφύλαττον τὴν εὐδρεστον ἐκπληξίν νὰ τὸ ἴδωμεν ἔτοιμον καθ' ὅλα τὸ ἑσπέρας, τὴν ὀγδόην ὥραν μετὰ τὸ δείπνον.

Ὅπως παρελθῆ ἡ ὥρα προέτεινα εἰς τοὺς συνοικτρόφους μου νὰ μεταβῶμεν εἰς τὴν Λειψίαν πρὸς ἐπίσκεψιν τῆς πανηγύρεως (Messe) ἥτις, διαρκούσα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, εἶνε ἡ μεγαλοπρεπεστέρη καὶ πλουσιωτέρη, καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν, κατέχουσα ὅλην τὴν μεγάλην πλατεῖαν τοῦ Αὐγουστίνου, ἥτις μεταβάλλεται κατὰ τὰς ἡμέρας τῶν Χριστούγεννων εἰς φανταστικὴν πόλιν μετὰ τὸ ἔλατον δάσος τῆς, μετὰ τὰς ξυλίας παρὰ γὰρ τῆς πλήρεις παιγνίων, πλακοῦντων, ἀθυρμάτων, γούναρικών, ἐκ τῶν πολυτιμωτέρων σπῆγγων παλουμένων ὑπὸ Καλυμνίων, καὶ τέλος πᾶν ὅ,τι ἤθελε φαντασθῆ ὁ ἀνθρώπινος νοῦς εὐρίσκειται εἰς τὴν ἀγορὰν ταύτην, ἥτις καίτοι δὲν ἔχει τὴν πρὸ εἰκοσαετίας μεγαλειότητα, εἶνε εἰσὶν ἡ πρώτη πανήγυρις τῆς Γερμανίας, ὑπερτεροῦσα καὶ αὐτὴν τῆς Φραγκφούρτης καὶ τοῦ Ἀμβούργου. Ἐπὶ δύο ὥρας ὁ Γάλλος, ὁ Ἰσπανός καὶ ἐγὼ περιδιεβάζομεν ἀνὰ τοὺς στενοὺς δρομίσκους τῆς ἀγορᾶς, περιεργαζόμενοι τὰ ποικίλα ἐκθέματα τῆς ἀγορᾶς καὶ ἀγοράζοντες δῶρα διὰ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Πάστορος καὶ διὰ τὴν Μαργαρίταν. Διότι ἐν Γερμανίᾳ, τοιαῦτα εἶνε ἡ συνήθεια τῶν δῶρων κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν Χριστούγεννων, ὥστε διατρέχει τὸν κίνδυνον νὰ θεωρηθῆς ὡς ἀπειροκάλος, καὶ νὰ δυσαρεσθῆς, τὸ πρό-

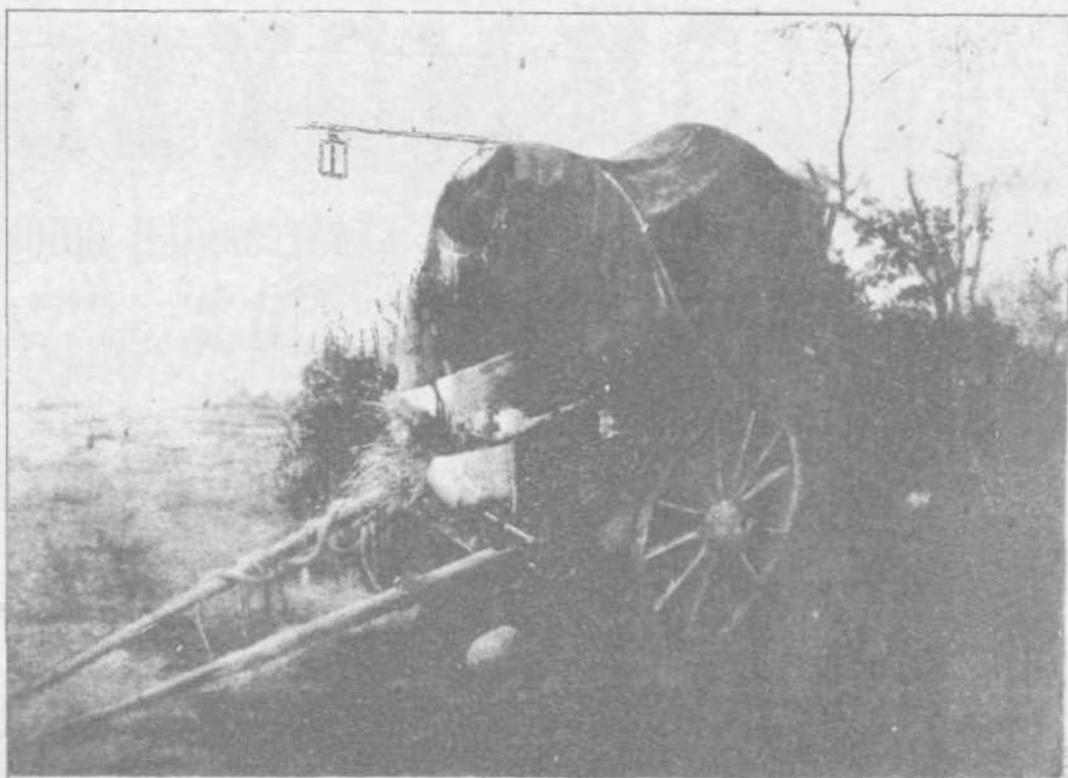
σωπον ἐκεῖνο, εἰς τὸ ὁποῖον ἐλθμονοῦσας νὰ φιλοδωρήσῃς καὶ τι. Ὁ Γερμανὸς ἐννοεῖ νὰ δώσῃ δῶρα, ἀλλὰ ἀπαιτεῖ καὶ νὰ λάβῃ τοιαῦτα. Ἀφ' οὗ λοιπὸν συνεδέθημεν καὶ οἱ τρεῖς περὶ τοῦ προσήκουτος δώρου ἐκάστῳ τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας Μύλλερ, εἰρήσθημεν εἰς δύο σκολοῦν ὅσιν, ποῖον δῶρον νὰ ἐκλέξωμεν καὶ διὰ τὴν Μαργαρίταν. Ὁ Γάλλος ἠγόρασε τὴν partition τοῦ μελοδράματος τοῦ «Σαλπικτοῦ τῆς Σακίγγης», λίαν ἐν vogue κατὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, διατεινόμενος ὅτι εἶνε τὸ κάλλιστον δῶρον διὰ μίαν μουσικόν, ὡς ἐκείνην διότι ἐλθμονοῦσα νὰ προσθέσω, ὅτι ἡ Μαργαρίτα, σπουδάζουσα ἐν τῷ Ἰδείο τῆς Λειψίας ἀπὸ τρεῶν ἑτῶν, εἶχε λάβῃ τὸ δῖπλωμά της, ἀριστεύουσα εἰς τὴν φωνητικὴν μουσικὴν. Τὸ δῶρον μου ἦτο κομψὸς χρυσοδέτος τόμος τῶν ποιήσεων τοῦ τρυφεροῦ Chamisso. Μόνος ὁ Ἰσπανός διετεινέτο, ὅτι δὲν θὰ ἔκαμε κανὲν δῶρον πρὸς τὴν κόρην ἐκείνην. Ἐξεπλάγην καὶ οὐδόπως ἀπέκρυψα τὴν ἐκπληξίν μου, ἀφ' οὗ μάλιστα ἐγνωρίζω ὅτι διαμένει πρὸ δύο ἐτῶν ὡς οἰκτρόφος παρὰ τῷ Πάστορι, ὅφειλε κατὰ μείζονα λόγον, νὰ δωρήσῃ τι εἰς τὴν Μαργαρίταν. Ὁ Γάλλος ὅμως μοὶ ἔκαμε νεύμα τι σημαντικὸν καὶ συγχρόνως κύψας εἰς τὸ σῆς μου ἐψήθησε — Il est son amoureux.

*

Ὅταν ἐπεστρέψαμεν τὸ ἑσπέρας οἴκαδε, εὗρομεν ὅλην τὴν οἰκογένειαν Μύλλερ ἀνυπομόγως περιμένονσαν ἡμᾶς διὰ νὰ μᾶς δεῖξῃ τὸ δένδρον. Ἐκτὸς τῆς οἰκογενείας, εἶχον ἔλθει καὶ γειτονικαί τινες πτωχαὶ οἰκογένειαι μετὰ τῶν μικρῶν παιδιῶν τῶν, εἰς τὰ ὁποῖα διένειμε δῶρα κατ' ἔτος ὁ καλὸς Πάστορ. Ὅλα τὰ πρόσωπα ἀπήστραπτον ἐξ εὐδαιμονίας. Μόνος ὁ Χάνς ἦτο μεγαλοκλικός. Μετ' ὀλίγον ἡ Μαργαρίτα μετὰ τῆς οἰκογενείας Μύλλερ εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ δένδρου, ὅπως τὸ ἀνάψῃ, καὶ μετὰ τινὰς στιγμᾶς, δοθέντος τοῦ σημείου, ἡ θύρα ἠνεώγη. Διὰ μικρὰ παιδία εἰσώρμησαν εἰς τὸ δωμάτιον κτυπῶντα ἐκ χαρᾶς τὰς χεῖρας.

Εἰσελθόντες καὶ ἡμεῖς οἱ οἰκτρόφοι εὐρέθημεν ἐνώπιον φανταστικῶν τῶντι θεάματος. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου ἐπὶ μεγάλῃς στοργυλῆς τραπέζης ὑψοῦτο ὑπερήφανον, τριῶν μέτρων τὸ ὕψος, βαθυπράσινον μετὰ τοὺς μικροὺς κλάδους ὡς ὠρεγμένους βραχίονας, τὸ μαγικὸν ἔλατον, τὸ δένδρον τῶν ὀνείρων μου, τὸ ὁποῖον πρὸ μῆνός καὶ πλεόν κατέχευε τὴν φαντασίαν μου. Περὶ τὰ πενήτηκοντα χρυσοκέντητα ἀνημμένα κυρία ἐντέχνως καρφωμένα εἰς ὅλους τοὺς κλάδους ἀπὸ τῆς κορυφῆς μέχρι ποδῶν προσέδιδον φαντασμαγορικὴν τινα ὄψιν εἰς τὸ δένδρον, ὅπερ θερμαινόμενον μικρὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀνεδίδεν εὐώδες τι δρωμα γλαυροῦ πεύκου. Πλήθος ἀθυρμάτων ποικίλων, ἐξηρητημένων διὰ χρυσοῦν κλωστών, πλαγγύων πολυχρόμων, πλακοῦντων σωρεῖα, ἄγγελοι ζαχαροπικτικοὶ μετὰ σαλπύγγων, χρυσομύλια καὶ διάφοροι ὀπώραι τέχνηντες προεκκεκολλημένοι εἰς τοὺς κλάδους τοῦ δένδρου ὡς νὰ ἦσαν αὐτοῦ τούτου ὀπώραι, καὶ τέλος διάφορα παίγνια, ἐξ ὧν ἦτο κατάφορτον τὸ ἔλατον, εἶδον τοιαύτην μαγειρίαν εἰς αὐτὰ, τοιαύτην ζωὴν, ὥστε βλέπων τις τὸ φανταστικὸν τοῦτο δένδρον, ἐνόμιζεν ὅτι ἤθελε περιπατῆσαι, ἤθελε πετάξει εἰς τὰ νέφη. Προσθέσαστε ἐπὶ τοῦ δένδρου καὶ τὰ χρυσὰ καὶ πολυχρόμα νήματα, ἅτινα ἐκρέμοντο ἐπὶ τῶν κλάδων του, ὡς λεπτοὺς χρυσοπάρυφος πέπλους, καὶ θέλετε ἔχει πλήρη τὴν εἰκόνα τοῦ ἐξαστράπτουτος ἐκ τῶν φώτων, καὶ καμαρώνοντος ἐξ ὑπερφηφείας ἔλατου. Περὶ τοῦ δένδρου καὶ γύρω τῆς στοργυλῆς τραπέζης ἐκείνη τὰ διάφορα δῶρα, ἐπὶ ἐκάστου τῶν ὁποίων ἦτο γεγραμμένον καὶ τὸ ὄνομα τοῦ πρὸς ὃν ἐδωροῦντο. Χρυσόδετα βιβλία, διάφοροι καπνοσύριγγες, ποικίλα παίγνια, κοσμήματα, ἐντὸς τῶν μικρῶν θηκῶν τῶν ἐκρέμοντων ἀνυπομόγως τὴν στιγμὴν νὰ διανεμηθῶσιν. Ἀλλ' ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον προσέδιδεν εἰδυλλιακὴν μορφήν εἰς τὴν ἱερὰν ταύτην οἰκογενειακὴν ἑορτήν, ἦτο ἡ ἐξῆς εἰκονικὴ παράστασις, ἦν οὐδέποτε θέλω λησμονῆσαι καθ' ὅλην τὴν ζωὴν μου.

Εἰς τὴν γωνίαν τοῦ δωματίου εἰκονίζετο λίαν ἐντέχνως ἡ ἐν τῷ σπηλαίῳ γέννησις τοῦ Σωτῆρος. Ἡ ἁγία, ποι-

ΕΚ ΤΟΥ ΒΙΟΥ ΤΩΝ ΑΘΙΓΓΑΝΩΝ — ΕΙΚΩΝ Ε ΛΑΜΠΑΚΗ

Ο ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΘΗΚΕΩΝ — ΕΚ ΤΗΣ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΕΠΑΥΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΚΡΑΤΕΙΑΣ ΤΗΣ ΑΥΣΤΡΙΑΣ